

Irodalmi és kritikai szemle.

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

Zászlóavatási ünnepély a K. K. L. székházának udvarán.

(Középen: Ussischkin a K. K. L. kormányzója.)

Sven Hedin irodalmi körutján Berlinben is tartott előadást, amely alkalomból az egész német sajtó ünnepelte.

A világhírű utazó most Prágába igyekszik. A cseh sajtó azonban heves támadást intéz ellene, mert meglátogatta Hitlert és súlyosan kifogásolja, hogy fentartás nélkül fogadta az ünnepeltetést azoktól, akik embertelenül és könyörtelenül üldözik azt a fajt, amelyből maga Sven Hedin is származik.

„Ha történetesen Sven Hedin — írják a lapok — nem Svédországban, hanem Németországban született volna, úgy az érvényesülés minden útját elzárnák előle s ha nagyatyja Ábrahám Bondy életben volna, még útkaparó sem lehetne és szülői fajgyalázásért bizonyára fegyházba kerülne...”

Ábrahám Bondy a 18.-ik század elején mint német zsidó vándorolt Svédországba, ahol később a Berlin nevet vette fel.

✱

Vészi József a Pester Lloyd főszerkesztője múlt héten 77 éves lett, amely alkalomból általánosan ünnepelték a kiváló publicistát, akinek érdemei előtt mi is meghajtjuk az elismerés zászlóját.

✱

Az Asszonyok Nemzetközi Szabadság és Béke Ligája a legutóbb Genfben megtartott gyűlésén egyhangu határozattal a következő tiltakozó jegyzéket intézte Hitler Adolf kancellárhoz:

„Azt a bánásmódot, amelyben a német zsidóság részesül, az egész világ civilizált népének megvetését és undorát hívja ki és ezt ligánk is a legsúlyosabban elítéli.

Megbízható értesüléseink szerint a zsidóságot nemcsak polgári jogaiktól fosztották meg, hanem a birodalom sok részén, különösen kis városokban és falvakban az élelmiszerek kiszolgáltatását is betiltották számukra, ami egyenlő az éhhalállal való elítélésnek.

Ezért a rendelkezésért kizáróan a kancellárt tesszük felelőssé.

Az ilyen, a legelemibb emberi jogokat sértő eljárás csak is arra alkalmas, hogy Németország megbecsülését lefokozza.”

✱

A román kormány szigorú rendeletet bocsátott ki a faj és felekezeti gyűlölség propagálása ellen és megszüntetése érdekében. Hasonló rendeletet bocsátott ki a görög kormány is.

✱

A pesti zsidókórháznak egy gram rádiumra van szüksége, hogy megindíthassa a sugárkezelést, amelyre a betegek százai várnak.

A rádiumnak 140.000 pengő az ára.

A P. I. H.-nek természetesen erre a célra nincsen pénze.

Receptet írunk a pénz megszerzésére:

A hitközség orvosolja a pesti jogfosztott tömegek sérelmeit. Ezzel feleslegessé válik a választási küzdelem s így a pártkasszába máris összegyűjtött pénzen 2 gram rádium is beszerezhető.

✱

Lovag Weihs-Tihanyi altábornagy a következőket írta egy előkelő osztrák lapban:

Már régen nem kavarta úgy fel semmi lelkemet és nyugalmamat, mint az a hír, hogy a német emléktáblákon eltávolítják a zsidó hősi halottak nevét. Mint katolikus ember felháborítónak tartom ezt a példátlan eljárást, hogy meggyalázzák a kegyeletet olyan katonákkal szemben, akik el estek hazájukért. Akik ilyen rendeletet kiadtak, azok nem harcolhattak a világháborúban. Azok nem tudják, mit áldoztak ott a világháború zsidó halottai, akik mindent odaadtak, amit csak adhattak. Utálattal látom, hogy újra megölnék halottakat és elveszik a hátramaradtaktól a végső vigaszt és új fájdalmat okoznak. Hol van az igazság? Hol van a hála?!...

✱

A Lipótvárosi Imaházegyesület múlt hónapban megtartott rendes közgyűlésén dr. Spitzer József ügyvédet, tb. társelnökül választották meg.

A Szentföldön ismét héber dalok mellett legel a birkanyáj! . . .

(Kfar Gilead.)

(K. K. L. felvétele.)

J. Stift:

A német gyermekek énekeskönyve.

Egy könyv került elém, címe „*Liederbuch Schleswig-Holsteinischer SA. und SS*”.

Alig pillantottam itt-ott bele, láttam, hogy ez katonák, rekruták, hadimunkások számára készült, akik a dalokat táborozáskor, meneteléskor énekelik.

Talán félre is tettem volna, ha nem látom a megjegyzést, hogy ez az énekgyűjtemény az ottani középiskolák kötelező anyagát foglalja magában . . .

Szóval az ébredő Németország egyik nevelő eszközével állok szemben. ami már jobban megéri a fáradságot, hogy behatóbban foglalkozzam azzal.

Átolvastam az 59 oldalas füzetet és megállapítottam, hogy a leggyakrabban előforduló szavak: *Harc, háború, löni, töltény, fegyver, vér, bosszú, halál és természetesen a zsidó!*

Ezek tehát azok a fogalmak, amelyekkel a német *gyermekeknek* (ez a könyv, amelyet én olvastam egy 10 esztendőes gyereké!) *elsősorban* tisztába kell jönni.

De menjünk sorba.

Hogy a franciákról mit kell a gyerekeknek tudnia, a II. számú dalban olvassuk.

„*Granaten schlagen bei uns ein, der Franzmann will in unsere Stellung rein.*”

Mi sem természetesebb, mint az, hogy a francia kézigránatok záporába kerül, a németek legyőzik, azután vidáman folyhatik a dal.

„*Der Franzmann ruft Pardon Monsieur, hebt beide Hände in die Höh, er fleht uns dann um Gnade an, die wir als Deutsche ihm gewähren dann.*”

A külső ellenségtől való óvakodás azonban csak külszín, amely csak takarója a sovinizmusnak, a demagógiának.

Hogy még ki az ellenség, azt a „Hitlerdal” mondja el, amely a X. számot viseli.

„Drum last von höchster Alpe Rand das Hakenkreuz stolz wehen, bis weit hinein ins deutsche Land, die Feinde sollens sehen.”

Azt pedig, hogy milyen a németeknek ez a háborúja, a XXXII számú „Ébredj Németország” című dal éneklie meg.

„Sturm, Sturm, Sturm. Läutet die Glocken von Turm zu Turm.

Läutet, das Funken zu sprühen beginnen, Judas erscheint das Reich zu gewinnen,

Läutet, das blutig die Seile sich röten, rings lauter Brennen und Martern und Töten,

Läutet Sturm, das die Erde sich bäumt unter dem Donner der rettenden Rache”

Persze a háborúban nemcsak az ellenség pusztul el, hanem esetleg az éneklő is, tehát a „Hitler fiuk dala” (XIII.) ennek a hősi halálnak dicsőségét zengi.

„Sie wanken nicht, sie weichen nicht, tun bis zum Tode ihre Pflicht, fürs Hakenkreuz auf blutig rot, geh’n sie mit Freuden in den Tod.”

De másért is meghal a német, mint azt az V. számú „Szél dagasztja a vitorlát” dalból látjuk:

„Es lebe die See, das brausende Meer, es lebe die Seeräuberei. Tirallala, tirallala, es lebe die Seeräuberei.”

Ebből azután igazán megtudjuk, miben áll az új német erkölcs!

Milyen csodásan illik egy 10 éves gyermek lelkületébe: „Tirallala, tirallala, es lebe die Seeräuberei!”

Az „SA Altona” dal meg éppen a világháborúra lelkesíti az ifjú lelkeket (XV.)

„Heiho, die Schüsse knattern hell, der Aufruhr steht in Flammen.

Da sind wir allesamt zur Stell’ und hau’n den Feind zusammen.

Ein jeder ist von uns ein Held, im Has und in der Liebe,

Wir sind die SA-Altona, da setz es deutsche Hiebe.

„Valleri, valleri, valleri, valleri, da setzt es deutsche Hiebe.”

Hogy tisztán lássuk a helyzetet, meg kell jegyeznem, hogy ez a lélek-nemesítő esemény 1932-ben történt.

A nácik rendőrséggel megerősített tömege tüntető felvonulásra kapott engedélyt. Az utvonalat úgy határozták meg, hogy a menet főként a szociálista érzelmi munkások negyedét érintse.

A munkásság kerülni akarta az összetűzéseket, azért kérte, hogy az ilyesmire sokkal alkalmasabb utcákon menjenek.

Persze hiába, s amitől félt, be is következett, hiszen ellenfeleik azt akarták, hogy bekövetkezzék!

Az összetűzések alkalmával egy náci és hét munkás vesztette életét a rendőrök golyói által! . . .

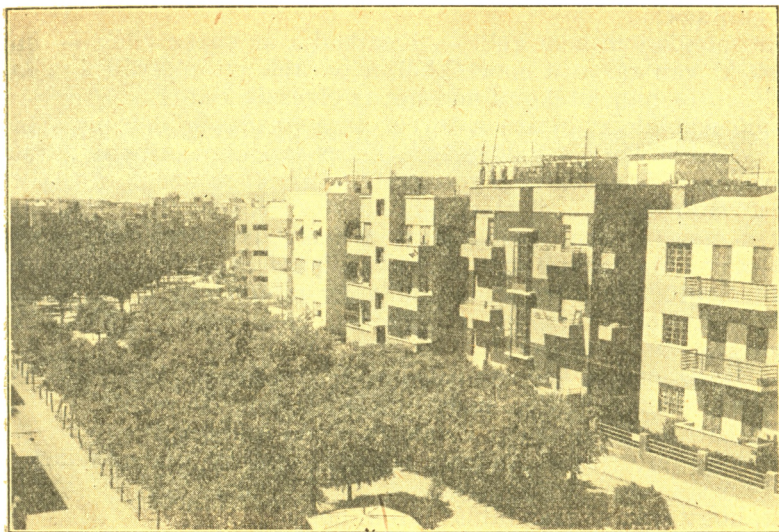
A XVIII. számú dal utolsó versszakát ebben a könyvben nem olvashattam el.

Ennek a tíz éves kisfiúnak anyja egyik sorát vastag tentavonallal húzta át . . .

— Nem akarom — szölt, hogy gyermekemet ilyen szörnyűségekkel méltelyezzék meg! . . .

Természetesen megkerestem más könyvben és az egész versszakot, melynek harmadik sora volt az áthuzott sor, itt közlöm:

„Wenn der Sturmsoldat ins Feuer geht,

Rotschild Boulevard (Tel-Aviv.)

(K. K. L. felvétele.)

Dann geht's noch mal so gut."

Und wenn das Judenblut vom Messer spritz.

Dann gehts noch mal so gut."

Bájos, de némileg sántit a IV. dal két sora

„Hittler ist unser Führer, ihn lockt nicht goldner Sold, der von den jüdischen Thronen vor seine Füße rollt."

Ugyanis az az aranyáradat nem a lába előtt haladt el, hanem zsebébe folyt Hitlernek! . . . Döntse el aki kapta, meg aki adta, melyiküket terheli a nagyobb felelősség! . . . Azt-e aki ezzel még jobban elősegítette a zsidók üldözését, vagy azt-e, aki ezt a pénzt adományozói testvéreinek üldözésére használta fel . . .

Talán a XXXVII. számú versnek a honoráriuma

„So steh'n wir Sturmkolonnen zum Rassenkampf bereit,

Erst wenn die Juden bluten, erst dann sind wir befreit.

Kein Wort mehr vom Verhandeln, das doch nicht helfen kann:

Mit unserm Adolf Hitler wir greifen mutig an"

— szintén ebből a pénzből telt!

Igy énekel a felvilágosodás korában Németország apraja, nagyja és ennek nem lesz vége talán soha! . . . S amit ma még nem énekelnek, azt egy napon *tenni* is fogják. Mikor? . . . Nem tudom, csak azt, hogy itt nem lehet más, mint harc! . . .

Am ők, a dicsők teljes munkát végeznek!

Míg az egyik oldalon az árja gyermekek lelkét buzdítják a gyilkolásra alattomos, gyáva, lelketlen módon, de szisztematikusan akarják elpusztítani a zsidó ifjúságot. Ez nincs dalokba foglalva, de sajnos e tárgyra tartozik. . .

Ez munkájuk érdemének másik oldala!

Egyelőre ötven városa van Németországnak, (előreláthatóan ez a szám növekedni fog) ahol zsidó gyerek számára nem terem tej, ezek a kultur városok közt van a 300.000 lakósú Magdeburg is! . . . Sajnos, ez a szellem a tanítótság körében is tért hódít, mert nem csekély az olyan iskolák

száma, hol tűrik, hogy a zsidó tanulókat iskolatársaik a legdurvább sértésekkel bántsák!

Tán mondanom sem kell, — hisz tudja az egész világ — hogy zsidó gyermek ki van zárva a sportokból, a parkok játszótereiről, a közös fürdőkből! . . . (a nap jótékony melegét is elveszik tőle!)

Zsidó iskolák alapítása a terror és a gazdasági lerongyolódás miatt lehetetlen, de a zsidó szülők még a képes lapokból is okulhatnak! . . . A mult nyáron is jelentek meg fotográfiák, amelyek azt ábrázolják, hogyan üzik el a zsidó gyerekeket meztelenül a közös fürdőből.

Arra még nem volt példa, hogy a német rendőrség egy gyárat, vagy bányát még a legvadabb sztrejk esetén is ne tudta volna megvédeni . . . azonban megtörtént *Diez* a L.-ban, hogy *midőn egy zsidó árvaházat éjnek idején kellett kiüríteni, a rendőrség nem mert felelősséget vállalni a gyermekek testi épségéért!*

— Ha ez nem a legprimitív emberi érzésekből szóló kivetkőzés akkor el se tudom képzelni, hogy mit lehet ennek nevezni!

Még azt, hogy zsidókat kizárnak a téli segélyből,

azt, hogy még a *gyógyszerek* beszerzésénél is nehézségeket csinálnak nekik,

azt, hogy száz és száz táblát látok, hogy

„Zsidó a városba nem léphet be”

„Zsidó a járdát csak saját felelősségére használhatja”

„Zsidóktól és zsebmeteszőktől őrizkedjünk”

„Zsidóra nincs szükségünk” stb.

azt, hogy az üvegesek nem merik a zsidók üzletei betört ablakait beüvegezni,

azt, hogy uton levő zsidó számára nincs szállás,

azt, hogy valahol zsidót ütnek a rendőr csak arra ügyel, hogy a közlekedés meg ne akadjon — megértem, — *de még a kannibáloktól is rossz néven venném, ha apátlan, anyátlan gyermekekkel szemben így viselkednének!*

Sajnos . . . a helyzet szerintem csak rosszabbodhatik!

Én úgy látom, hogy ami azelőtt felelőtlen egyének, majd fékezhetetlen pártok cselekvési módja volt, *az mind jobban és jobban államhatalmi jogszokássá válik!*

November 3.-án avatták fel lovag **Schweitzer** Ede altábornagy símlékét. A kiváló katona részt vett az osztrák-porosz háborúban, a boszniai okkupáció alatt mint főhadnagy olyan vitézül harcolt, hogy **I. Ferenc József** egyenes parancsára **Albrecht** főherceg a „Vaskoronarendjelet” tűzte a hős katona mellére. Lovag **Schweitzer** mint zsidó a legmagasabb rangot érte el a volt cs. és kir. hadseregben.

✱

Paganon francia belügyminiszter az antiszemita megmozdulásokkal szemben a következő erélyes nyilatkozatot tette:

— *Minden eszközzel megakadályozom, hogy Franciaországba behur-*

colják a német fajgyűlölet bacillussait és a kormány radikálisan meg fogja gátolni a hitlerista ügynökök garázdálkodását . . .

Páris utcáin már is feltűnő plakátok hirdetik:

„Aki antiszemitára szavaz, Németországot támogatja! . . .”

„A világháborúban 12.000 zsidó áldozta fel életét Franciaországért!”

✱

Dr. Vidor Pál, akit a Budai Izr. Hitközség mult hónapban rabbinak választott meg, feleségül vette **dr. Kálmán Ödön**, a Kőbányai Hitközség köztisztviselő rabbi leányát. — Mázl-tov!

Szabadgyakorlatok az 1935. évi II. Makkabiah sportünnepélyen.

Faji olimpiász.

Megtartják-e az 1936-os olimpiászt Berlinben?

Ez a kérdés érdeklí ma a világ sportoló közönségét.

Az emberi jogok hívei minden országban felekezeti különbség nélkül hatalmas demonstrációra készülnek és el akarják érni, hogy a világ nemzetei bojkottálják a berlini olimpiászt.

Egyre nagyobb a visszhangja ennek a propagandának és nem tartjuk kizártnak, hogy — ha a jelek nem csalnak — az olimpiászon a kultúr-nemzetek egész sora hiányozni fog.

Eltekintve a politikától, Németország esztendőök óta súlyosan vétkezik a sport szelleme ellen.

Mert mit mondtak a régi görögök?

Olympia megszentelt terület. Aki fegyverrel a kezében lép e helyre, Istentagadó és meg kell bélyegezni.

Ezzel a görög elvvel ellentétben a német olimpiai bizottság felhívásában olvassuk:

— A résztvevők a birodalmi hadsereg vendégei lesznek és az olimpiai falu a német birodalmi hadsereg védelme alatt áll.

Herrmann, az S. A. sportvezetője kijelentette:

— *A Harmadik Birodalom sportja vérből és földből fejlődött ki. Az a nézet, hogy a sport magánügy, hamis és üldözendő. Faj és haza első helyen állnak.*

Nem érdektelen Hitlernek 1932-ben, közvetlenül uralomrajutása előtt tett nyilatkozata az olimpiász eszméjéről:

— *Az olimpiász — mondotta — zsidók és szabadkőművesek találmánya és ezért nem engedhető meg, hogy Berlinben tartsák meg. A nemzeti szocialista elv, amely megállapítja, hogy a germán ember fölülte áll más fajoknak és népeknek, nem egyeztethető össze az olimpiai eszmével, amely a népek testvériségén alapul.*

Hónapok óta figyelemmel kísérjük a német lapokat. Olvastuk von Tschammer und Osten, a német sport jelenlegi vezetőjének tollából, hogy „a sportpályákon mindenki egyenlő és nincs különbség vallási és faji szempontok szerint.”

Ezzel szemben mi a helyzet?

A *Deutsche Thurnzeitung* ezt írja 1935 szeptember 16-án:
Teljességgel megengedhetetlen, hogy egyes sportegyletek kivételt tesznek zsidókkal, félzsidókkal, vagy olyanokkal, akik zsidókkal házasságban élnek és továbbra is tagoknak tekintik őket.

A *Leipziger Neueste Nachrichten* 1935 augusztus 13-án közli:

Magdeburgban az úszócsarnokokat ezentúl nem látogathatják zsidók.

A *Völkischer Beobachter* írja 1935 augusztus 19-én:

— A boroszlói uszodákban zsidók nem kívánatosak. Ilyen értelmű táblákat helyeztek el a fürdők bejáratánál. Ugyanazon lap augusztus 26-i számából:

— A Fekete-erdő nem foghagymaszagú többé. Freiburg kitiltotta a zsidókat valamennyi uszodából.

— „*Sportgeist im Dritten Reich*” című lap szerint:

— Zsidó sportvezérek és a Talmud által megmérgezett barátaik, a pacifisták, páneurópa-hívek és hasonló urak számára a német földön nincs többé hely. Rosszabbak ők, mint a kolera és szifilisz. Sokkal rosszabbak, mint éhínség, szárazság és halálgáz.

Igy biztosítják a sport szabadságát Németországban. Így ír egy lap, amelynek neve „*Sportszellem a Harmadik Birodalomban.*”

Wolff Károly, akinek már neve is elárulja a turáni származást és tősgyökeres fajmagyarságát, a most lefolytatott választási kámpány alatt programbeszédében a többi között ezeket mondta:

„... Magyarországon csak akkor lesz nemzeti megújulás, ha idegen érdekek nem érvényesülnek a magyarság rovására s ha a nemzetben nem négy százalék uralkodik a 96 százalékon, hanem fordítva...”

Budapest Székesfőváros mindenható ura és parancsolójának megállapítása ezuttal tárgyilagos. Mi is

tudjuk, hogy tényleg az a bizonyos 4% uralkodik a 96%-on!... De azt is tudjuk, hogy annak a bizonyos 4%-nak nem turáni, sem pedig semita vér csürgevezik ereiben...

✱

Maurice Freeman, Johannesburg zsidó polgármesterét ezüstlakodalma alkalmából a lakosság általános ünnepeltetésben részesítette.

✱

Kondylis görög tábornok jelentette ki:

„Nem felejtjük el, hogy a zsidóknak köszönhetjük Istenünket...”

Theotokis miniszter pedig ezeket mondta:

„... Mi tudjuk: mit veszített Spanyolország, hogy a zsidókat elűzte és azt is tudjuk: mit nyert Görögország azzal, hogy őket megtartjuk...”

✱

Miért mondott le a kőbányai hitközség elnöke?

Boschán Artur, a kőbányai hitközség érdemdús elnöke, aki évtizedek óta közmegelegedésre vezette a kőbányai zsidóságot, lemondott tisztségéről.

Indokolást nem hallottunk, csak panaszt.

A kőbányai zsidóság panaszát, hogy mély fájdalommal látja bevált vezérének távozását és úgy tekinti az esetet, mint reakciót a pesti hitközség tüzzel-vassal folytatott unifikációs politikájára.

Egynéhány hónap óta a kőbányai hitközség gazdasági közösségben él a pestivel, ami alatt az értendő, hogy a pesti hitközség parancsol és a kőbányai hitközség szótfogad.

A pesti rendszer felfalta a kőbányaikat.

Érthető, tehát ha Boschán Artur, aki önálló és eredményes munkához volt szokva, megelégtelte a diktatúrát és a maga személyében levonta a konzekvenciákat.

A magunk részéről is őszinte sajnálattal látjuk Boschán Artur távozását.

Ime a diktatúrák közös ismertetőjele: a legértékesebb erőket, minden kezdeményező gondolatot kizárnak a közös munkából.

Haifa és kikötője.

(K. K. L. felvétele.)

Chillul hásem! . . .

Minden riporteri színezés nélkül közöljük ezt a zsidóság történetében páratlanul álló arcpirító esetet, amely valósággal felkorbácsolta a magyar zsidó közvéleményt.

Olvasóinknak annak idején bőségesen beszámoltunk arról az áldatlan és főleg vakmerő testvérharcról, amelyet a Pesti Izr. Hitközség a Budai Izr. Hitközség ellen indított.

A harcnak egyedüli rejtett célja az volt, hogy a pesti hitközség nyomasztó adóságának egy részét a budaiak nyakába akarta varrni.

A pesti hitközségnek nem volt meg az erkölcsi bátorsága, hogy a harcot nyíltan megkezdje s ezért cselhez folyamodott.

A *Lágymányosi Templomkörzet*-nek, amely a budai anyahitközséghez tartozik, régi vágya, hogy saját templomot kaphasson. A Budai Hitközség ugyan indokoltan tartotta a kivánságot, de a nyomasztó gazdasági helyzet miatt bizonytalan időre halasztotta annak megvalósítását.

A pesti hitközség tehát fellázította a lágymányosiakat azzal, hogy

ha a pesti törekvéseket támogatják, akkor a pestiek építik fel a lágymányosi templomot.

A budaiak ezt a kortesfogást azzal parirozták ki, hogy csakhamar elkészítették a templom tervrajzát és a Székesfővároshoz fordultak templomtelekért.

A székesfőváros szívesen fogadta a tervet és kilátásba helyezte a kérelem gyors és kedvező elintézését.

Néhány héttel ezelőtt azonban kellemetlen meglepetés érte a Budai Hitközséget: A Székesfőváros indokolás nélkül elutasította a templomtelek kijelölése iránti kérelmet.

E nem várt fordulat után a budaiak felvilágosítást kértek az ügy referensétől.

Kiderült, hogy a *pesti párthoz tartozó néhány hitvány lágymányosi hitközségi tag* tiltakozó beadványt nyújtott be a telek kiutalása ellen.

A budaiak feltárták a valódi tényállást.

Erre az ügyosztály referense megdöbbenve jelentette ki:

— *Uraim! . . . Tudom, hogy Önök*

elitélük az antiszemitákat, pedig még azok sem kaphatók ilyen galád aknamunkára, amikor templomépítésről van szó. A mi hitfelekezetünkben még ehhez hasonló perfidia nem fordult elő!...

Ilyen előzmények és a zsidóság erkölcsi felfogásával össze nem egyeztethető manőver dacára megszavazták a templomtelket és ezt a Székesfőváros nevében Müller tanácsnok

ünnepélyes keretek között október 15.-én átadta a Budai Hitközségnek.

Kínos feltűnést keltett, hogy az átadási aktusan *Schwarcz* Samu vezérigazgató, a Lágymányosi Templomkörzet elnöke, aki egyben a pesti törekvések *exponense*, távolmaradással tüntetett.

Jellemző!

Nincs tovább!

Chillul hásem!...

A „*Münchener Illustrierten Presse*” fényképfelvételt közölt, amely bemutatja, amint „*egy angol*” szobrász a szíami trónörököszt mintázza.

Egy időben a baseli „*National Zeitung*”-ból tudjuk meg, hogy az „*angol*” szobrász tulajdonképpen nem más, mint Benno *Elkan*, az emigrálásra kényszerült híres német szobrászmester, akinek a Frankfurtban felállított hősök emlékművét nem régen eltávolították az S. A. katonák.

✱

LAPZARTAKOR kaptuk a hírt, hogy a Budai Izr. Hitközség a XI. ker. Lenke-út és Zsombolva-utca sarkán építendő Lágymányos-Kelenföldi templomnak alapkövetéti ünnepélyét 1935. november 24.-én délelőtt 11 órakor tartja meg.

✱

Németország vissza akarja szerezni gyarmatait. Ezeken különféle semita törzsek is élnek. Ezért a propagandaminiszter utasította az ujságokat, hogy az antiszemita szót mellőzzék és helyébe az *antizsidó* szót használják.

✱

A londoni „*Anglo Palestinian Club*” Mac Donald gyarmatügyi miniszter tiszteletére bankettet rendezett, amelyen Sir Arthur Wauchope, Palesztina kormányzója pohárköszöntőjét a következőkkel fejezte be:

„...Azok, akik a fajgyűlölet teóriáját terjesztik, önmagukat becsülik le. Szilárd meggyőződésem, hogy az emberi erőny rövidesen győzedelmeskedni fog rajtuk..”

Bialik:

Szabad prédából...

Szabad prédából nem jutott jólét

S nem hozott semmit atyai jussom...

Sziklát véstem, a szívemből vájtam,

Hogy fáradt lelkem jóléthez jussom.

Egy szál szikra rejtőzik szívemben

Parányi szikra — de mind az enyém...

Nem kölcsönöztem, ő nem is loptam,

Belőlem lett, lelkemből szültem én.

S fájdalmaim nagy csapása alatt

Midőn szívem ezer darabra hull,

E szálló szikra szememhez pattan,

És szememtől — a versemhez simul.

S versemből a szívetekhez bujik,

Hol elhamvasztja üszkös tüzetek...

S én — ígérem — testemmel, véremmel

Néktek a tűzkárért megfizetek...

Héberből fordította:

Zwi Baumann.

~~~~~

Páris és London grand rabbinja a világ valamennyi vezető-rabbijából álló deputációt akar menesztetni a Pápához és megkérni, hogy minden rendelkezésére álló eszközzel akadályozza meg a német zsidók üldöztetését.

✱

Marquis of Reading (Rufus Daniel Isaacs) október 10.-én töltötte be életének 75.-ik életévét. A kiváló angol-zsidó politikus mint nagyon szegénysorsu szülők gyermeke sok nélkülözésekkel küzdötte át ifjúságát. Diplomáciai rátermettsége folytán India alkirályává, későbben külügy-miniszterré nevezték ki.

A timisoarai „Hazamir” felavatott zászlója.

A Hazamir zászlóavató ünnepélye.

Timisoarai tudósítónk jelenti:

Néhány hónapja a lugoji „Hazamir” debütált és most november 17-én tartotta meg a timisoarai *Hazamir* dal- és kulturegylet zászlóavatósi ünnepélyét, amelyen résztvett nemcsak Temesvár zsidósága, hanem az erdélyi cionisták közül is számosan.

Az ünnepély istentisztelettel kezdődött, amelyen a *Hazamir*-dalárda héber zeneszámokat adott elő.

Az ünnepélyes diszkoöngyűlésen *Nyiri Jenő* vezérigazgató, a temesvári hitközség és a *Hazamir* kiváló elnöke tartotta a bevezető beszédet. Ezt követően feleségét, a *Hazamir* lelkes támogatóját *Nyiri Jenőné*t beiktatták zászlóanyai tisztségébe.

Diszkes külsőségek között folyt le a közgyűlés, melyet teadélután, majd este a városi színházban diszhangverseny követett.

Temesvári zsidó testvéreink szellemének, a zsidó kultúra ápolásának újabb dokumentuma a „*Haza-*

mir” ünnepélye. Egynéhány esztendő alatt igazi zsidó művelődés fejlődött Erdélyben, amely maradandó, jelentős érték nemzetközi zsidó-kulturális viszonylatban is.

Nyiri Jenőné,
zászlóanya.

Wizo nagygyűlés

Szegeden

A Wizo magyarországi föderációjának vezetősége céltudatos munkájának újabb nagy eredményét könyvelheti el a Szegeden impozáns számmal megalakult csoportjával.

Vasárnap tartotta meg a Wizo szegedi helyi csoportja alakuló nagygyűlését a zsidó hitközség székházában. Erre az alkalomra megjelentek a budapesti Wizo képviselőiben dr. **Friedmann Ignácné**, dr. **Kahan Nisonné**, Temesvárról dr. **Róth Dezsóné**, az erdélyi föderáció elnöke és a szabadkai Wizo elnöke dr. **Tordai Izsóné**.

Szeged hivatalos képviselői: dr. Löw Imánuel főrabbi, felsőházi tag, dr. Biedl Samu hitközségi elnök, **Varga Mihály** szentegyleti elnök, dr. **Fränkl Jenő** rabbi.

Megjelentek továbbá: dr. **Baracs Károlyné**, a budai nőegylet, dr. **Dózsa Simonné**, a makói nőegylet elnök-asszonyai és dr. **Weisz Pál** vásárhelyi főrabbi.

A gyűlést **Rosenstock Salamonné**, a szegedi Wizo elnökasszonya nyitotta meg, meleg szavakkal köszöntve a kiküldötteket és a közönséget.

Utána dr. **Friedmann Ignácné** igen nagyvonalú, kulturált előadásában vázolta a Wizo célkitűzéseit és rámutatott arra, hogy a helyi karitativ intézmények munkájának eredményeit a Wizo munkába való bekapcsolódás egyáltalában nem veszélyezteti.

Dr. **Biedl Samu** hitközségi elnök beszédében kifejtette, hogy a Palesztina munka nem áll ellentétben a hazafiassággal. Nagy fájdalom elhagyni a szülőföld határait — mondotta többek között — búcsút mondani szülőföldünknek és nem könnyű új viszonyokban, ismeretlen világban új életet kezdeni. Kéri a szegedi zsidóság támogatását a Wizo munkájához.

Majd dr. **Róth Dezsóné** emelkedett szólásra. Szellemesen, meggyőzően beszélt palesztinai személyes tapasztalatairól.

Végezetül **Kárász Józsefné**, aki tulajdonképpen a budapesti Wizo titkárnőjét, a megbetegedett **Berger Vilrát** helyettesítette, közvetlen, meleg hangon kérte az egybegyűlteket, hogy a megalakult Wizo csoportot támogassák nemes munkájában.

Braun Gyula

מֶשָׁרָה **mészárszéke**

Andrássy-ut 58.

(Csengery utca sarok)

Állandóan elsőrendű friss húsok legolcsóbb napi áron

Figyelmes és előzékeny kiszolgálás

Legolcsóbb bevásárlási forrás:

Jakub Pollák Áruháza

Spisska Nora Ves.

Grand Hotel Metropol, Zilina

Pályaudvartól egy percrenyire.

Központi fűtés!

Olcsó szoba árak!

Grand Hotel Zvolen

Utazók találkozóhelye!

TELJES KÉNYELEM MÉGIS OLCSÓ!

HOTEL URÁNIA, VRUTKY

(*Majitel* **Simon Rund.**)

Állomással szemben. Központi fűtés. Olcsó szobák, jó koszt.

Vezető cég e szakmában:

Ádler Samu

Divatáruház

Spisska Nora Ves.

Könyvekről

Iréne Harand: Sein Kampf-Antwort an Adolf Hitler.

Szokatlanul értékes és érdekfeszítő könyv.

Irene Harand a Bécsben megjelenő „Gerechtigkeits” című folyóirat szerkesztője, keresztény és árja származású író szerzője, aki fanatikus igazság és szabadság szeretetétől hevítve, széles tudással és nagy felkészültséggel tudományos alapon és történelmi adatokkal alátámasztva valósággal pozdorjává zuzza Hitler megállapításait többek között faj és vér teóriáról, a zsidó nép alacsonyrendűségéről, Cion bölcseiről és vérvádról.

Kis izelítő a könyvből:

Nem tudom, milyen volt Mózesnek a testi külseje. A legkisebb feljegyzés sem maradt a megjelenéséről. Azt azonban tudom, hogy milyen volt a lelke és szelleme.

Tudom róla, hogy a tiz ígét olyan korban hirdette, mikor még a legmélyebb vadság és barbárság uralkodott az egész világon.

Ezt a férfiut, aki körülbelül ezer évvel élt Krisztus megszületése előtt, a világ egyik legnagyobb kulturképviselőjének tekinthetjük.

Nem volna-e oktalanság, ha azzal törődnénk: vajjon Mózesnek szőke, vagy fekete haja, kék, vagy sötét szeme, hosszú, vagy kerek feje volt-e?

Ha Mózesnek, tekintélye és vasakaratóval sikerült elérnie, hogy kortársai elítéljék a gyilkosságot, rablást, hamis tanuzást, házasságtörést, úgy mérhetetlen szolgálatot tett az emberiségnek.

A lelkes és bátorszavú író könyvének egyik passzusában citálja és azonosítja magát Karin Michaelis, a világhírű dán költő és filantrop egyik kijelentésével:

„En s kíváltképpen én gyászolok olyan mélyen, mert én a zsidó fajt ismerem, szeretem és nagyrabecsülöm . . .”

Irene Harand (Wien)

„Mit akar a cionizmus?”

E címen kisebb méretű broszúra jelent meg dr. Buk Miklós a Pro Palesztina Szövetség főtítkárának összeállításában.

A broszúra csupán a cionista propaganda céljait kívánja szolgálni, azonban hangjának méltósága és objektivitása, különösképpen a felsorakoztatott új és szellemes érvek olyan komoly értékét adnak ennek a munkának, hogy azt bátran a legkiválóbb cionista irodalmi termékek közé soroztathatjuk.

Az izléses fedőlap rajza Irsai István művészetét dicséri.

Korein Dezső: „Mi az oka az antiszemitizmusnak.”

Néhány hónappal ezelőtt szerény kis füzet jelent meg Korein Dezsőtől, a népszerű zsidó politikustól, amely ezen rövid idő alatt több mint 100.000 példányban került forgalomba. Most arról értesülünk, hogy ezt a kiváló munkát Berkovits Zoltán, az Uj Ut kitűnő svájci tudósítója francia nyelvre fordította.

Streicher leleplezte Anglia legnagyobb orgánumát, a „*Times*”-t, hogy lényegében semita ujság. Ezt a megállapítást minden kétségen felül igazolja nemcsak az a körülmény, hogy a zsidókat védi, hanem a lap címe is, ha héber módon, jobbról balfelé olvassák.

✱

A most jubiláló budapesti tudomány egyetem 603 rendes és magántanár és előadói közül már csak egy zsidó tanár van: dr. *Fejér* Lipót, a világhírű matematikus.

✱

A lugoji aggokháza, amelyet a jótekönykodásairól közismert *Huszar* Vilmosné, a nőegylet elnöknője egy-néhány lelkes asszonytól támogatva, egy évvel ezelőtt alapított meg, 19 bennlakón kívül számos arra rászorultat gyámolít. Az intézmény kitűnő vezetősége példát statuál, hogy a nehéz viszonyok dacára, zsidó szívvél milyen gyönyörű eredményeket lehet elérni.

✱

Dr. **Hermann Grossmann** berlini egyetemi magántanárt a kémia előadójául hívta meg a **teheráni** egyetem.

✱

Lord Cecil, angol miniszter a „*Times*”-ben írt cikkében írta: Megdöbbenve olvasom, hogy a német hősi emlékműveken eszentul az elesett zsidó katonák nevét nem szabad feltüntetni. Az ilyesmi angol ember előtt teljesen érthetetlen. Hát azok a zsidó katonák nem haltak meg? Azok nem adták oda életüket német hazájukért? Miért tagadják le őket most? Mint a huszadik század embere, tiltakozom az eljárás ellen és figyelmeztetem azokat, akik ezt a rendeletet kiadták, hogy így csak elenségeket lehet szerezni, de barátokat nem.

✱

A kanadai választáson két zsidó képviselő került a parlamentbe. Az antiszemita jelöltek teljes vereséget szenvedtek.

✱

Marton Ede, a Keren Kayemeth Lőjiszróel magyarországi vezetője, házasságot kötött **Zádor** Lenkével (Cluj). Mazl-tov!

W. R. Inge, a londoni Szent Pál katedrális főpapja egyik szónoklatában mondta:

Ugy állok szemben a németországi zsidó-üldözéssel, mint egy érthetetlen rejtéllyel. Azt hittem eddig, hogy a zsidóheceken és boszorkányégetéseken túl vagyunk. Ugy látom most, hogy nem, mert még ma is benne élünk a legsötétebb középkorban. Micsoda nevetséges ürügy a zsidók elnyomására és kiűzésére, hogy ők alacsonyabbrendű faj? Én kijelentem, hogy a zsidó a legsokoldalubb tehetségek egyike. A bölcsészetben, az irodalomban, a természettudományokban, a zenében halhatatlant alkottak. Talán a legtehetségesebb fajtája a világnak...

✱

A palesztinai Turista Egyesület jelentése szerint az idén kerek 100 ezer turista járt Palesztinában.

✱

A dunajska-stredai orth. hitközség egyhangú lelkesedéssel **Weisz Sándor** fűszer-nagykereskedőt választotta elnökéül. Az új elnök, akit még a messzebb környéken is mint bőkezű jótekönykodót ismernek, általános közszeretnek örvend.

Egyik budapesti hitközségi elnök pénteken este bankot ad a Lipótvárosi kaszinó játéktermében.

— Még sem járja, — indignálódik egyik tag — hogy hitközségi elnök péntek este kártyázik!

— Dü Narr! . . . — szól kedélyesen **Nagy Andor**, a szellemességéről közismert p. ü. előljáró — **hogyan lehet ma péntek este, ha a rásekol kártyázik?! . . .**

✱

Josef Cattaoni, a kairói hitközség elnökét kereskedelmi és iparügyi miniszterre nevezte ki az egyiptomi kormány.

✱

Stubnianské Teplicei hitközség a kántori állásra **Lappert** Leót a párkányi konzervatív főkántort választotta meg. Ezzel a választással hitet tett a hitközség vezetősége, hogy a vallási életet el akarja mélyíteni.

✱

A rigai zsidó temetőben a kormány és a hadsereg képviselőjének jelenlétében leleplezték a lett szabadságharcban elesett zsidó hősök emlékművét.

Gonzalo Zaldumbide, Equador delegátusa nyilatkozik az Uj Ut-nak

Genéve, 1935 november 15.

Lázás sürgés-forgás a Népszövetség csarnokában.

Ujságírók idegesen rohanják meg a telefonfülkéket.

Zavaros szőfoslányok röpködnek: Abesszinia... Szánkció... Tank... Malária...

C. D. jelzéssel luxusautó érkezik.

C. D. jelzéssel vannak felszerelve a diplomaták autói. (Corps Diplomatique).

A komoly hangulatba némi humor is vegyül midőn egyik szellemes ujságíró a C. D. jelzést aként magyarázza: Córesz és Dallesz...

Gonzalo Zaldumbide, Equador delegátusa fürgén lép ki az autóból.

Nekem sikerül elsőnek vele beszélnem.

Kérdést intézek a szimpatikus delegátushoz, vajjon megfelel-e a valóságnak, hogy Equador szívesen nyitja meg az ország határát a zsidó nép számára.

— A híresztelés — mondja mosolyogva a delegátus — megfelel a valóságnak.

Kormányunk szívesen látja, hogy országunkban a zsidó nép letelepedhessen.

Különösképpen örömmel fogadjuk be a művelt német zsidóságot, amely szellemi képességeivel és általános gazdasági rátermettségével sokban hozzájárult, hogy Németország kivívhatta azt a pozíciót, amelyet a világpiacon betölt.

Éppen ezért érthetetlen a mai Németország politikája. Mert függetlenül attól, hogy elveszti a kulturális szimpátiáját, még kockáztatja gazdasági helyzetét is.

Öszinte csodálattal figyeljük azt a grandiozus munkát, amelyet a zsidóság rövid idő alatt produkált Palesztinában. Ezen az alapon is biztosra veszi kormányunk, hogy a

zsidó bevándorlás országunk gazdasági fejlődésére is kedvező befolyást fog gyakorolni.

Remélem azonban, hogy azok az országok, amelyek ezt a kiváló népet oktanul üldözik, előbb-utóbb jobb belátáshoz jutnak és követni fogják a mi példánkat.

Berkovits Zoltán.

Nagy Frigyes, a poroszok legnagyobb királya megtudta, hogy egy hundsfieldi asszony nem rituálisan levágott állat húását mint kóser húst adta el zsidóknak. Erre 1767 július 20-iki kelettel maga a király írásos parancsot adott ki, hogy a lelkiismeretlen asszonyt négy hétre, minden második napon kenyérre és vízre való korlátozással, börtönbe zárassák s hogy büntetésének elszenvedése alatt minden második napon a zsidó templom elé felállíttassék, keblén tábla ezzel a felírással: „Büntetésül azért, mert nyereszkeskedési szándékkal nem kóser húst adtam el, kóser hús gyanánt!”

1767!... És 165 évvel később?!...

Nyiri Jenő,

vezérigazgató, a timisoári hitközség elnöke

Zsidók Cuba szigetén

Cuba szigetének történetét úgy ismerik általában, hogy azt Columbus Kristóf fedezte fel és 1492-ben *Diego Velasquez* fegyveresen elfoglalván a szigetet, azt a spanyol birodalom gyarmatai közé csatolta. A spanyolok később elvesztették ezt a gyarmatukat és meglehető mozgalmas események, mint forradalmak, polgárháborúk után a sziget most önálló köztársaság, de az Egyesült Államok védnöksége alatt áll.

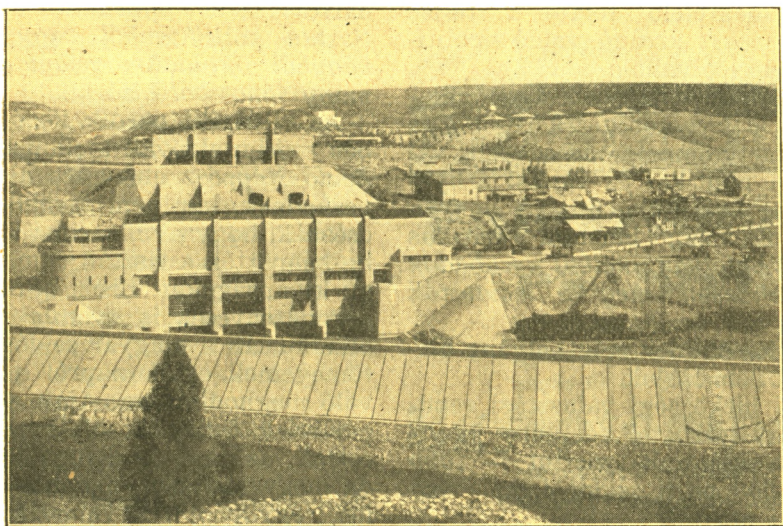
Nagyon kevesen tudják azonban azt, hogy a szigetet valójában két zsidó férfiú fedezte fel, névszerint: *Louis del Tones* és *Rodrigo del Jerez*. Mindketten a Columbus legényei közé tartozó matrózok voltak, ők tették először lábukat e föld-részre és ők voltak azok, akik e félszigetnek mai nap is használatos nevét adták, amint ezt az expedíciójukról szóló jelentésükben elmondják, azért, mert cuba mór nyelven szigetet jelent. A sziget felfedezőinek zsidó volta dacára, a jelenleg itt élő kb. 10.000 zsidó majdnem kivétel nélkül a legközelebbi múltban történt bevándorlókból áll. A spanyol inkvizíció idejében nagy számban vándoroltak ide marannusok abban a reményben, hogy ide nem fog elérni az üldözők keze, de tévedtek ebben a reményükben, mert a spanyol uralom alatt lévő összes területeken egyforma és nem lankandó erővel folyt az üldözés és nem is szűnt meg csak akkor, amidőn a sziget kikerült a spanyol uralom alól. Az első marannus bevándorlók, teljesen asszimilálódtak, úgyannyira, hogy jelenleg még a nyomukat sem lehet felfedezni.

A most itt élő zsidók legnagyobb része az utolsó 30 év alatt vándorolt ide és túlnyomó részben szefárd zsidók, u. n. turkok, akik az 1908-ban lezajlott ifju-török forradalom lezajlása után vonultak ide. Nagyobb-foku zsidó bevándorlás történt később a világháború után, olyanok

részeről, akik a megnehezített amerikai bevándorlást így akarták ki-játszani, remélvén, hogy innen könnyebben juthatnak az USA területére. Ezek majdnem mind lengyel zsidók, akiket itt polacos-nak neveznek. Egészen bizonyos, hogy ezek az élelmes és mozgékony zsidók voltak azok, akik a szigetet eddig teljesen primitív gazdasági életét fellendítették. Egy kisebb részük a mezőgazdaságban helyezkedett el és főleg dohánytermeléssel foglalkoznak, a nagyobbik rész az ipari és kereskedelmi pályán működik, még pedig majdnem kivétel nélkül mind — igen szép eredménnyel. Három csoportja él itt a zsidóknak, s legnagyobb csoport a lengyeleké, akik valamennyien ortodox érzelműek, betartják szigorúan a rituális előírásokat, saktert tartanak, cháverjük van — de kulturális szempontból nem sokat számítanak.

Egy másik csoportot alkotnak az amerikai zsidók, akik társadalmilag a legelőkelőbb réteget jelentik, de vallási szempontból sok kívánnivalót hagynak. Mindnyájan reformzsidók, és bár az ő zsinagógájuk a legszebb és legdíszesebb, a zsidó vallástól bizony eltávolodtak. A harmadik csoport a szefárd zsidóké, kevesen vannak, kis imaházuk van, de annál nagyobb könyvtáruk, amelyet a kulturházukban helyeztek el és ahol gyakran rendeznek összejöveteleket, felolvasásokat. (Érdekes, hogy ezen kulturház az Inquisitor utcában van). Sokáig ezen különböző csoportokhoz tartozó zsidók nem is érintkeztek egymással — főleg nyelvi nehézségek miatt. Jelenleg már a szefárd és a lengyel eskenázok nagymértékben közeledtek egymáshoz. Közös társasösszejöveteleket rendeznek és amit eddig nem tettek, házasodnak is egymással. Az amerikai zsidók azonban még mindig elzárkóznak az utóbbiaktól, ők alkotják az előkelőséget és a lengyel-szefárd testvéreinket le is nézik egy kicsit.

W.

Naharaim, a Ruthenberg mű.

(K. K. L. felvétele.)

Az Egyesült Hitközségi Ellenzék zászlót bontott a pesti hitközséggel szemben

A magyar zsidóság súlyos problémák megoldása előtt áll, hiszen soha létünket, jövőnket ilyen veszedelem, mint napjainkban, nem fenyegette. A magyar politika tényezői szeretnék nálunk is a német állapotokat megvalósítani. Szemben a német zsidósággal, a mi eszközeink még szegényebbek és szerényebbek. A magyar zsidóság gazdaságilag már évekkel ezelőtt összeomlott és szellemi, politikai téren való háttérbeszorításunk, úgylátszik csak idő kérdése.

A pesti hitközség, a magyar zsidóság legnagyobb közülete 1936 februárjában tisztújító választást tart. Ez a választás igen alkalmas időpontban történik, mert a zsidóság bizalmától vagy bizalmatlanságától függ, hogy a hitközség vezetőségének jogában áll-e a változott viszonyok között is tovább vezetni az ügyeket.

Öt évvel ezelőtt még nyoma sem volt a hitleri rendszernek. Akkortájt megengedhette a magyar zsidóság

azt a fényüzést, hogy egy erősen asszimiláns vezetőséget válasszon a Pesti Hitközség, a községkerület és az Országos Iroda élére. *Bár ez is csak rendőri asszisztenciával és elszánt választási módszerek vakmerő alkalmazásával sikerült.*

A helyzet ma egészen más.

Annak idején a hitközség büdzsét kellett rendbehozni, gazdasági reformokat végrehajtani.

Ma a magyar zsidóság politikai képviselőket kíván vezetőitől, előrelátást, államférfiúi judiciumot, zsidó önértéket és főleg cselekedni tudást.

Nem tudjuk, hogy a pesti hitközség, illetőleg az Országos Iroda jelenlegi vezetősége alkalmas-e arra, hogy ezt az exponált politikai képviselőt vállalja. Nem kételkedünk az elnök jószándékában. De nem vagyunk tisztában azzal, hogy ő, aki élén áll több nagy kereskedelmi koncernnek, amelyek számára üzleti szempontból mindenkor biztosítania

kell a hivatalos Magyarország jóindulatát, megfelelő férfi-e a teljes függetlenséget kívánó zsidó politikai képviselőt vállaltására?

A német zsidóság válságos pillanataiban új vezetőséget keresett és talált, amely önmagában egyesíti valamennyi politikai és vallási árnyalatot. Azt kívánjuk tehát, hogy a magyar zsidóság mostani kritikus idejében befolyás nélkül szabadon nyilatkozhasson meg a választók akarata.

És ez az, aminek még halvány biztosítékát sem látjuk.

A mai hitközségi választási rendszer — megbízható forrásból merített értesüléseink szerint — több mint 50.000 pesti zsidót foszt meg szavazati jogától.

Annak idején a városi választások alkalmából a pesti zsidók tizezreitől vonták meg a szavazati jogát.

A magyar zsidóság — indokoltan — felháborodva tiltakozott a jogfosztás ellen, de ugyanakkor kénytelen túrni, hogy politikai jogait a saját hitközségének keretein belül diktatórikus módon semmisítik meg.

Ha a hitközség vezetősége be akarja bizonyítani, hogy — amint hirdeti — az egész magyar zsidóság bizalmát bírja, most alkalma van ezt dokumentálni. Ne taktikázzon, hanem engedjen minden adófizetőt az urnák elé.

A mai viszonyok között szükség

van minden zsidó szavára és szolidaritására és égbekiáltó bűn volna tisztán politikumból vagy hatalmi vágyból öntudatos zsidót az alkotmány sáncaiból kizárni.

Az ellenzéki pártok közül e percben erősen aktívak a cionisták, akik Zsidó Néppárt elnevezés alatt szervezkednek, bár nem tartjuk szerencsésnek, hogy a választási kampányba belevitték a tisztán cionista jellegű kívánságokat. Ezek, bármennyire rokonszenvesek is számunkra, nem alkalmasak a magyar zsidóság nagy tömegeinek egyik napról a másikra való meghódítására. Amit a magyar cionisták évtizedek alatt elmulasztottak, az okos és átfogó propaganda megvalósítását, azt most nem lehet egybekötni a választási kampánnyal. Az eredmény nem lehet más, mint vereség, nemcsak a választáson, hanem a cionista ideológia számára is. Ezt az utóbbit pedig mindennél jobban féljük.

Rossz politika, hogy a szervezetében és vezető férfiai tekintve oly gyöngye magyar cionizmus naivan, mint egy gyermek, nekiront a hitközség pénzügyileg jól megalapozott választási tankjának.

A cionisták, úgy látszik, nincsenek tisztában azzal, hogy ma, a cionista konjunktúra idején a cionista előrenyomulásnak csak győzelemmel szabad végződnie. Mert ha nem így lesz és a cionisták vereséget szenvednek a hitközségi választás frontján, a Palesztina-mozgalom újabb öt éven át ugyanolyan mozdulatlan és tehetetlen marad, mint eddig.

A vereséget a cionista vezetőség is előrelátja. Az Országos Értekezleten, amelyet a cionisták néhány héttel ezelőtt tartottak, Kahan Nison dr. kijelentette, hogy a választástól nem várnak tényleges cionista sikert, csak propaganda megnyilatkozást.

Ez az elgondolás minden logikát nélkülöz. Mert a cionista választási kampánynak csak akkor lehet propaganda értéke a zsidóság nagy töme-

3

**SZÓ CSUPÁN:
SIRKÓ
LÖWY-nél
BUDÁN**

**II., FŐ-UTCA 79.
TELEFON: 51-5-81.**

**Alkalmi vételek
legolcsóbb áron!**

II., ZÁRDA-utca

Margit körut sarok

3

gei előtt, ha a hadjárat legalább részleges cionista győzelemhez vezet.

Sokkal több esélye van az *Egyesült Hitközségi Ellenzéknek*. Ez a csoport nagy agitációs munkát végez hónapok óta és egybefoglalja a magyar zsidóság valamennyi rétegét, a hivatalos cionista politikával egyet nem értő ellenzéki cionisták legkitűnbőbbjeit is.

Az Egyesült Hitközségi Ellenzék szívós és egyéni szervezőmunkával fegyverezi fel a választókat a jelenlegi hitközségi rezsim ellen és a következő hivatalos komünikét bocsátotta ki:

A Pesti Izr. Hitközség vezetőségének mandátuma ez év végén lejár. Most állítják össze az aktív és passzív választói jogosultsággal bírók névjegyzékét.

A hitközségi ellenzéki pártok tegnapi ülésén kimondották, hogy „Egyesült Hitközségi Ellenzék” néven szövetkeznek és egyesült erővel veszik fel a harcot a jelenlegi kormányzati rendszer és személyei ellen.

Az Egyesült Hitközségi Ellenzék felkéri a férfi és női adózókat, hogy csatlakozásukat, a hitközséggel kapcsolatos sérelmeiket és panaszait a permanenciában lévő pártirodában (VI. Andrassy-út 51, fsz.) mielőbb jelentsék be.

Az Egyesült Hitközségi Ellenzék el akarja érni, hogy a magyar zsidóság leghatalmasabb testülete végre tényleg *valamennyi* zsidó réteg képvisellete legyen.

Ha valaha, akkor most joga van a magyar zsidóságnak, hogy nem a zsidó szellemből eltávolodott közép-szerűségek, hanem legjobb fiaink és legbátrabb harcosaink vegyék át a vezetést az ország legfontosabb hitközségében.

A többség dönt, de igen gyakran a kisebbségnek van igaza.

✱

Ischl-ben utcát neveztek el Kálmán Imréről, a világhírű zsidó zeneszerzőről.

Palesztinába és Siriába

hetenként kétszer legmodernebb gyorshajókkal **Triestből**, egyseges és turistaosztály.

Egyiptomba

hetenként **Triestből** és **Genovából** 3 nap alatt pazar luxus-hajókkal.

a Levantera, Indiába és a Távolkeletre

Sűrű járatok modern oceanjárókkal

Prospektusok, felvilágosítás a társaság **mindkét budapesti irodájában: Thököly-út 2 Váci ucca 4**

A „*New York Times*” egyik fel-tűnéstkeltő cikkében többi között a következőket írta:

„*Midőn a háború sok ezer embert erőszakol az afrikai harcmezőre a halálba, egyidőben Európa békemezején erőszakolt faj alapon félmillió ártatlan embert akarnak kiirtani.*”

✱

Stubnianské-Teplicei hitközség a kántori állásra Lappert Leót, a párkányi konzervatív főkántort választotta meg. Ezzel a választással hitet tett a hitközség vezetősége, hogy a vallási életet ki akarja mélyíteni.

✱

Székesfehérvárott most ünnepelték *Schlesinger József* kántor 25 éves szolgálati jubileumát. Egyébként most igen élénk választási agitáció folyik a hitközségben. Új elnököt és képviselőtestületet fognak választani.

„Am Hoórec” régen és ma.

Minden olvasó előtt bizonyára ismerősen hangzik e régi héber kifejezés: **am-hoórec**, amely alatt általában olyan egyént értünk, aki teljesen járatlan a zsidó tudomány és irodalom szent berkeiben.

Szó szerinti fordításban az ország, vagyis a föld népét jelenti, a tanulatlan parasztot, akinek sem alkalmja sem módja nincsen ahhoz, hogy irodalommal vagy tudományokkal foglalkozzék.

A Talmudi időkben, hosszú évszázadokkal ezelőtt, bizony nem ilyen szelid és ártatlan értelme volt e kifejezésnek, mint manapság. A Talmudnak az am hoórecre vonatkozó meghatározásaiból, azt látjuk, hogy e kifejezéssel olyan alávaló, semmirekelő és megvetett egyéneket illelték, akiket ugyyszólván nem is vettek emberszámba és jobban kerülték, mint a bélpoklosokat.

Az am-hoórec olyan valaki volt, akinek tanu vallomását nem fogadták el, akit nem szabad semmiféle titokba beavatni, elveszett dolgait nem volt szabad kihirdetni, (hogy a megtaláló esetleg visszaadhassa) utazásokhoz tilos volt őt kísérőnek felfogadni.

Az am-hoórec lányát nem szabad feleségül venni és aki ilyenhez adja lányát, mintha ő „oroszlán karmai közé dobta volna”, nem szabad senkinek lakni nála és szállást se adjon neki senki. Az am-hoóreccelel ne étkezzék senki együtt, mezumon-bencsolásnál nem számítható harmadiknak. Az ilyen ember előtt még az Ég kapui is zárva vannak, mivel nincsen túlvilági léte és a föltámadásban sem lesz majdan része.

Micsoda fajta ember lehetett az akkori am-hoórec, hogy így megvetették és kiközösítették őt a Talmud bölcs és egyébként szelid és megértő Mesterei? Micsoda elvetemültség lakozhatott benne, hogy a gyűlöletnek és haragnak még a gyilkolást is feltételezhető legmagasabb fokát tudta a szelid Rabbikból kíváltani?

Jochanan Rabbi pl. azt mondta, hogy az am-hoórecet fel is szabad hasítani, akár a halat. Rabbi Eliézer pedig annyira elragadtatta magát, hogy az ilyen ember leszurását is megengedhetőnek tartotta.

Felvetődik tehát a kérdés, hogy tulajdonképpen kit neveztek am-hoórec-nek, vagyis olyannak, aki még a legelemibb emberi jogokra sem tarthat igényt? . . .

A Talmud különböző helyén a következő meghatározásokat találjuk: (Am hoórec az, aki esténként nem imádkozza el a Semá-t, aki nem rakja a tefilint, aki lakása ajtaján nem tart mezuzát, aki gyermekeit nem taníttatja a vallás szabályaira, aki nem adja meg a tudósnek kijáró kellő tiszteletet, sőt azt is olvashatjuk, valakit azért neveztek am-hoórec-nek, mert mindenben a felesége tanácsait követte.

Ha el is ismerjük és méltányoljuk bölcseink szigorú álláspontját azokkal szemben, akik nem tartják be a vallás parancsait, azt még sem tudjuk megérteni, hogy ez magában elegendő ok legyen olyan rendszabályok alkalmazására, amelyek az ilyen egyént ugyyszólván emberi jogaitól meg és kiközösítik az emberi társadalomból. És valóban a talmudi idők am-hoórece, ez a megvetett és gyűlölt ember fajta, nem az ártatlan és tudatlan vallástalanakból tevődött össze, hanem politikai jelentősége volt és amint majd látni fogjuk, valóban olyan veszedelmes emberek voltak, akik a zsidóság vallási és nemzeti életét veszélyeztették és akikkel szemben éppen a zsidóság állami életének fennmaradása érdekében, minden eszköz jogosultságát nyert.

Hogy jól megérthessük a dolgokat, vissza kell pillantanunk kissé a zsidó nép történetébe. Abba a korba, amidőn a zsidó nép a babilonai számkivetésből visszatérve, újból felépíthette a Templomot ősei országában. Ujból saját hazájukban élhettek, de idegen népek fennhatósága alatt.

Előbb a perzsák, később a makedonok, majd az egyiptomiak és végül a szírek voltak, akik a zsidó állam felett a főnhatóságot gyakorolták. A zsidók részéről pedig a papok voltak, akik úgy a világi, mint az egyházi hatalmat gyakorolták és egyuttal viselték a felelősséget az uralkodó hatalmakkal szemben.

Ezek a főpapok családtagjaikkal együtt, igen sűrűn érintkeztek az idegen hatalmakkal és hamarosan megbarátkoztak azok szokásaival és erkölcsükkel, ugyannyira, hogy azokat maguk is átvették. Természetes következménye volt ennek az új életmódnak, hogy szép lassan eltávolodtak a zsidóság ősi hagyományaitól, vallásos érzésük folyton csökkent. erkölcsük mindjobban lazultak, amely szomorú tények mind erősebb élen érzést váltottak ki, a tradíciókhoz hűen ragaszkodó a vallás parancsait szigorúan betartó nép körében.

A vallását megtartó és tradícióit féltő csoport, amely főleg a nép köréből került ki, elkülönítette magát undorral, a zsidóságtól mind jobban távolodó, züllött erkölcsű rétegtől, melynek tagjai a főpapok és hozzátartozóik, tehát az **arisztokrácia köréből kerültek ki**.

A hagyományokhoz és vallásához hűen ragaszkodó csoportot, elkülönülésük miatt **Perusim**-nak nevezték, amely név mai napig is használatos latinósított formájában: **farizeusok**.

(Csak úgy mellékesen jegyezz meg, hogy a farizeus szó vallásos ortodox embert jelent és nem képmutatót, mint azt, még ma is hibásan értelmezik)

A Perusimok folyton növekvő elégtelensége az egyetlen zsidónak maradt papi család a **Hasmoneusok** köré gyűjtötte, a mindjobban szaporodó tömeget, mely végül is fellázadva, a makkabeusok ősi vezérlete alatt, az uralmon levő pártot elsöpörte és a **Makkabeus** Simont ültette a főpapi székbe.

Most, hogy a farizeusok jutottak uralomra, a letaszított papi arisztokrácia ellenzékebe tömörült és **Zadok** főpap nevére (akinek leszármazottjai voltak) **szadduceusoknak** nevezték őket.

A hagyományhű párt, mindenkit aki ehhez a szabadelvű és a zsidó törvényeket semmibevevő csoporthoz tartozott „**am-hoórec**”-nek nevezett és bár a párt zöme papokból került ki, nem nagyon vették figyelembe a zsidó vallás parancsait.

A körülmények ismeretében, most már meg tudjuk érteni, hogy miért mondták am-hoórecnek azt, aki nem mondja el minden este a Semá-t, vagy aki nem rak Tefilint és hogy miért nincsen az am-hoórecnek túlvilági élete, mert hiszen az am-hoórec fogalmának megállapításakor, azoknak, a szadduceusoknak képe lebegett a Talmud bölcsei előtt, akik vallás és nemzet-ellenes magatartásukkal, valóban, kiérdemelték a legnagyobb ellenszenvet és gyűlöletet.

A papok zöme, a szadduceusok pártjához tartozott és bár kifelé válasosoknak és jámboroknak mutatták magukat, senki sem hitt nekik, mert már gyökeret vert a köztudatban **Hillel** mondása, hogy az am-hoórec nem lehet igazán jámbor. (**Én am-hoórec chasid**).

A hatalmát vesztett szadduceus párt nehezen nyugodott meg alárendelt helyzetével, addig konspirált és intrikált Rómával a hithű zsidók ellen, míg **Titus** felperzselt Jeruzsálemet és elhamvasztotta a szentélyt.

Megérthetjük tehát **Juda** pátriárka rezignált kijelentését, **hogy minden baj, csak az am-hoórec miatt éri a világot.**

A palesztinai zsidóság történetével, megszűnt és kihalt az am-hoórec-cek régi fajtája. Még az emléküik is elmosódott, ugyannyira, hogy a későbbi századokban, már azt se tudta a zsidóság, hogy mit kezdjen a Talmud sok rendelkezésével, amelyek az am-hoórec-re vonatkoznak.

Ma már csak azokat illetjük e kifejezéssel, akik járatlanok a vallás irodalmában nem pedig, azokat, akik a régi am-hoórechez hasonlóan — mint **Renan** mondja — csak nagy ritkán járnak templomba, legtöbb idejüket nem zsidó társaságában töltik, majmolják az idegen szokásokat és **igen büszkéek arra, ha nem is látszanak zsidóknak. . .**

Csermely Gyula:

A dédapa öröke.

Katholikus Ferdinánd előtt vagy száz évvel elég jó sorsuk volt a spanyolországi zsidóknak. Nemcsak élni és dolgozni engedték őket, de megbecsülték hasznos életüket és elismerték derék munkájukat. Hiszen láthatta mindenki, hogy csak áldására vannak az országnak; a kereskedelem, az ipar, a tudomány és a művészet fellendítése részben az ő érdemük volt.

Élt abban az időben Sevilla városában egy Ábrahám nevű művelt, nagyon előkelő, nagyon vallásos zsidó, aki, mert feleségét véletlenül Sáráhnak hívták elsőszülött fiának a Jiccháknak nevet adta. S ennek, mikor nagyranőtt és asszonyt hozott a házhoz, meghagyta az apa: — Elsőszülött fiadnak a Jákob nevet adjad és Jákob az ő fiát Rubennek nevezze és ha több fia leszén, Simonnak, Lévinek, Dánnak nevezze a többit. Ahogy neki tetszik. És ezeknek fiai olyan nevet kapjanak, mint az ősidők Rubenének vagy Lévinek fiai, vagyis: Chánoch, Kecron, Kármí, Gerson, Mérári s a többi. Ezzel azt akarom elérni, hogy késő unokáim is hadd tudják, hogy zsidó ősöktől származnak s hogy hűségesekek maradjanak Mózes öt könyvéhez és Istenhez. Akkor a legnagyobb veszélyben is mellettük lesz az isteni segítség. Ez az én hagyatékom, örököm.

Jicchák az ő fiát — atyja óhajához hiven — Jákobnak nevezte és Jákob, kinek több fia volt, az elsőszülöttjét Rubennek és ennek valamely öccsét Józsefnek nevezte. Spanyolosan Jozénak.

Ez a József a mi történetünk hőse. Illetve a krónikáé, mely feljegyezte róla ezt a históriát.

Gyönyörű szál fiú volt, az erőteljes férfiszépség typusa; világlátott ember is volt, mert ékszerkereskedő lévén, a közel s távol Keletet bejárta és Egyiptomban, sőt Indiában is megfordult. A sevillei előkelő világ csak őnála vett drágaköveket és gyöngyöket.

Donna Inez, egyik ősnemes leánya, akinél szebb nő Spanyolországban sem találtatott, halálosan belészeretett don Jozéba. Ugy ösmerkedett meg vele, hogy egy tavaszi nap reggelén, mikor végigkocsikázott a városon, hirtelen szélroham kitépte kezéből a kendőjét; de még körül se nézett a szép donna, merre vitte a szél az ő holmiját és már oda is sietett melléje egy fiatal úr. És féltérdet hajtott, úgy nyújtotta fel a csipkecsodát a szép nőnek.

Ez fejbiccentéssel megköszönte, majd megszólalt:
— Nemes ember ön, uram?

— Lovag vagyok, ma donna. Már nagyapámat, don Izákot, lovaggá ütötte a király.

— Lovagi szolgálata is elárulta, hogy ön nemes ember és művelt úr. Nős-e, vagy nőtlen?

— Még nőtlen vagyok, donna.

— Neve?

— Don Jozé Amerigo Elkána.

— Ah, az országos híru ékszerész? Aki a királynénak is szállított már ékszer! Van-e néhány szép darabja számomra is?

— Van, nemes hölgyem, néhány nagyon szép briliáns nyakésem.

— Elhozhatja holnap délelőtt, hogy megnézzem?

— Boldog leszek, ha bemutatathatom készletemet.

— Akkor viszontlátásra, kedves lovagom, holnap tizenkét órákor, én nálam.

Másnap délben már a palota főbejáratánál donna Inez komornája várt rá. Felvezette a lépcsőkön és bekalauszolta a donnához egyik szalonba.

Ez tetetlen örömmel fogadta. El beszélgetett egy darabig don Jozéval, hogy ez ne higgye, csak a kalmárt látja benne a nagyuri lány és csak azután szemlélte meg áruját és kiválasztott egy háromsoros nyakéket. Ennek mi az ára, kedves lovagom?

— Háromszáz dupla arany, ma donna.

— Nem is drága, kedves lovagom . . . megveszem. Hanem tudja-e lovag: én szeszélyes nő vagyok s ami ma nekem megtetszik, arra holnap — könnyen úgy lehet — ma rá se tudok nézni. Lesz szíves hát, lovag s holnap újból csak elhozza. Vajjon tetszik-e nekem holnap is?

— A legnagyobb készséggel, ma donna.

Másnap megismétlődött a játék és harmadnap, negyednap szintén. Szeszélyes nő vagyok s a többi . . . lesz szíves hát, lovag s holnap újból csak elhozza. Vajjon tetszik-e nekem holnap is?

Sokkal hamarabb, mint don Jozé, értette meg a komorna a játékot. Nem az ékszerre érti, vajjon tetszik-e neki holnap is, hanem magára don Jozéra gondolja. Szerelmes don Jozéba, csak még nem tudja, elég erős-e a szerelme!

A tizedik vagy tizenkettedik napon végre így szólt donna Inez don Jozéhoz:

— Sejt-e már, lovagom, miért kérttem önt annyiszor ide magamhoz? És perzselő suttogással folytatta: — Hogy meggyőződést szerezzek saját magamról. S most már tudom, lovag, hogy tetszik nekem, nemcsak mulólag, de az egész életre.

— Nem az ékszer, de maga don Jozé, — vélte odakint a hallgatkozó komorna.

S hogy don Jozé, aki sejtett valamit, nem válaszolt, donna Inez észvesztően folytatta:

— Nem az ékszer, de ön, don Jozé! Én szeretem önt, lovag és lehetetlen, hogy ön viszont ne szeressen. Legyen keresztény, mint én és egysüljünk a legboldogabb életre.

Don Jozé Amerigo erre letérdelt és remegve bár, de határozottan ezt mondta:

— Ugy van, én is szeretem önt, donna. De Istenemet és vallásomat még jobban. Én nem lehetek keresztény, ma donna. Kivánja az életemet: az öné lesz, de hitemet már nem adom, az az Istené.

— Tehát kereken visszautasít, don Jozé?

— Istenemet és hitemet nem hagyom el.
— Meggondolta ezt a nagysúlyu kijelentést? A rám nézve sorsdöntő kijelentést?

— Vérzik a szívem, de nem tehetek másképen, ma donna.

— Köszönöm, don Jozé . . . eltávozhat.

Másnap délelőtt elfogták és a főinquizitor elé vezették. — Az a vád ellened, don Jozé, hogy becsmérelted és legyaláztad a keresztet.

— Lehetetlen, hogy azt megtettem, uram. Istenfélő zsidó vagyok és nemcsak a zsidó erkölcs, de a zsidó törvény szerint is tilalmas, hogy más emberek vallását vagy ennek szimboumait gyalázzuk.

— Lépjen elő: a tanu. Mondja el előtte is, hogy történt?

Spanyoltal mögül erre előlépett hideg fensőbbseggel donna Inez. — Ugy történt, — mondta — hogy én megvettem ezt a nyakláncot don Jozetól s mikor arra kértem, hogy csináljon hozzá keresztet is, azt mondta, hogy azt nem teszi meg, mert . . . mert megverné az Isten, ha ő mint zsiuó, csak hozzá is nyulna egy kereszthez.

— Igaz-e, don Jozé, hogy donna Inez megvette tőled ezt a nyakláncot?

— Ezt nem tagadom, ez igaz.

— Fél beösmérés annyi, mint teljes és töredelmes vallomás. Bebizonyítottnak veszem hát azt is, hogy csakugyan becsmérelted a keresztet s ezért négy heti próbaidőre ítéllek. Vagy keresztény leszel s ezzel jóváteszed szörnyűséges bűnödöt, vagy a huszonkilencedik napon máglyahalállal halsz meg.

— Akkor égettes meg akár ma is, mert én sohasem leszek hűtelen a hitemhez.

Oh, mondták ezt már mások is, utóbb mégis csak megrettentek a haláltól.

— Nem is voltak azok igazi zsidók. Igaz zsidó meghal az ő hitéért.

Don Jozét nem börtönbe vetették, hanem tisztességes, sőt kényelmesen berendezett szobában helyezték el. Itt mindene megvolt (hadd lássa, hogy mégis csak jó élni), olvashatott is azt, amit akart s hogy könnyebben határozhassa el magát, ifjú lelkész járt be hozzá nap-nap után és beszélt a lelkére: tegye meg.

— Nem, — volt a megingathatatlan válasz. — ha meg kell halnom hitemért, hát meghalok . . . a megmenekülést a haláltól: azt rábizom az egy élő Istenre. Dédapám hagyta ránk örökölni: ragaszkodjunk Istenünkhöz és Tóránkhoz s akkor a legnagyobb veszélyben is mellettünk lesz az isteni segítség.

A negyedik hét elején nem a megszokott lelkész, hanem más lelkész nyitott be Jozéhez. S ez alig akart hinni a szemének: donna Inez volt, lelkészi ruhában.

— Hallgass rám, — könnyezett ez utóbbi. — szeretlek s te viszont-szeretsz . . . hát tedd meg. Most már megvan rá az okod, a nyomós ok: nem szerelmedért hagyod el hitedet, hanem azért, hogy megmenekülj a haláltól.

— Neked is azt mondom, amit eddig a lelkésznek mondtam: a megmenekülést a haláltól: azt rábizom az egy élő Istenre.

— Még csak öt napod van, Jozé, hát gondold meg.

És másnap és harmadnap: már csak négy napod van hátra, már csak három nap . . .

Nem használt se a könnyes szem, sem a könyörgés. Mi is volt a déd-

apa öröke? Ragaszkodjunk Istenünkhöz és Tóránkhöz s a legnagyobb veszélyben is mellettünk lesz az isteni segítség.

A huszonhetedik napon váratlan fordulat történt. A főinquisite maga elé vezettette don Jozét s mikor ez belépett, egy zokogó, bűnbánatos, megtört nőt látott: donna Inezt.

— Szigorú vagyok, don Jozé, — így kezdte a főinquisite a beszédet — de csakis a bűnösökre sujtok le. Az ártatlan embereket nem bánom. Te pedig ártatlan vagy s ezért felmentelek.

— Igenis, ő ártatlan, — ismételte meg donna Inez a vallomást. Ő az egyedüli bűnös én vagyok. Csak kigondoltam a vádat, mert lihegett bennem a bosszúvágy, s mind a mai napig azt hittem, hogy lesz erőm őt feláldoztatni, mert összetörte szívem minden reményét. De ma végrelegesen elhagytam az erőm; szerelmem még a bosszúvágnál is lángolóbb . . . nem engedem, hogy meghaljon, akit szeretek . . . inkább én szenvedjem el a legpéldásabb büntetést.

Mi is volt a dédapa öröke? Ragaszkodjunk Istenünkhöz és Tóránkhöz s a legnagyobb veszélyben is mellettünk lesz az isteni segítség.

Megjegyzni még a krónika, hogy don Jozéból és dona Inezből utóbb egy pár lett. Elutaztak Keletre s donna Inez ott áttért az örökhagyó dédapa hitére.

Dr. G. Gerő László:

„Miért nem jön el Jisáj fia?”

— A Balfour deklaráció 18. évfordulójára. —

A nagy szadagórai rabbit megkérdezték, hogy mikor jön el a messiás. Így felelt: „Boldogemlékeztű atyám azt tanította, hogy miképpen Isten dicsősége nem egyszerre hagyta el a Szentélyt, hanem fokozatosan távozott a Száműzetésbe, azonképpen fokról-fokra fog hozzánk visszatérni a Megváltás fényessége. Atyám azt mondta, hogy a Megváltás már az ég alján lebeg. Én pedig azt mondom, hogy a Megváltás fényessége már körülöttünk van, fejünk magasságában ragyog, de mi nem vesszük észre, mert a Száműzetés súlya lehorgasztotta fejünket. Segítsen meg Isten, hogy fejünket újra felemelhessük!”

Tizennyolc évvel ezelőtt a Balfour deklarációnak hire repült világgá, amely mérhetetlen örömmel ragadta a zsidóságot. A zsidólakta nagyvárosok utcáin ujjongó tömegek hömpölyögtek s mindenfelé rajongva hirdették a messiási kor eljövételét, midőn Jisrael visszatér atyái földjére s mindenki ismét békén fog ülni fügefája árnyékában.

Lord Balfour angol külügyminiszter kormánya nevében hivatalosan közölte a Cionista Világszervezettel, hogy Anglia elismeri és támogatni fogja Palesztinában a Zsidó Nemzeti Otthon megteremtését.

Hány évszázad óta várta a zsidóság ezt a deklarációt! Hány évszázad óta várta a szétszórta, tehetetlen zsidóság a világ hatalmasainak szöveget, mely visszaadja neki Róma által elrablott földjét. S ime, megtörtént. Mint egykor Círus király napjaiban, úgy keltek fel mindenütt a lelkesek, a meg nem alkuvók, hogy míg egyik kezükkel harcoljanak, a másikkal felépítsék az új Szentélyt, hol Jisrael áldozhasson Istenének az idők végezetéig.

Minden kiváló dolog mögött valami tragikum rejlik. Világoknak kell

fáradniok, hogy a legkisebb virág kinőhessen. **Mennyi fáradságnak kell elpocsékolódnia, mennyi idealizmusnak elvéreznie, mennyi halottnak kell az utat borítania oly célok elérésében, melyet a józan ész az első pillanatban természetesnek talál s melynek követése elemi emberi kötelesség!** De hiába szép, hiába igaz a gondolat: A korlátozottság lomhává, a kényelmes előítéletek vakká teszik az embert. Kötelesség, aminek teljesítését az ember mindig másoktól várja, nem pedig az, amit magának kellene teljesítenie. Ezért van, hogy ma 18 esztendővel a Balfour deklaráció után, mikor már történelmi távlatból tudjuk szemlélni az eseményeket, némelyek csalódva fognak felkiáltani: Hol van a Megváltás? Ismét csalódtunk volna?!

A koszovi rabbi Mendel mondására kell gondolnunk: „Miért nem jön el Jisaj fia? Mert ma is olyanok vagyunk, mint tegnap!”

Isten elküldi a földre prófétáit, hogy hirdessék a Megváltás gondolatát és vezessék ki népét a rabságból. De ha a nép nem követi prófétáit, akkor nem jöhet el a Megváltás. Isten megvált minket igéje által, de ha nem követjük parancsait, útmutatásait, akkor nem jöhet el a Megváltás. Isten elküldötte hozzánk Herzlt, kit Mózeshez szoktak hasonlítani és elküldötte Weizmannt, akit talán Jozsuához és Jabotinskyt, kit a makkabeusokhoz és az intó szavukért gunyt és üldöztetést vállaló prófétákhoz hasonlíthatnánk. De a próféták és vezérek népe még mindig nem a Kanaán-vivók büszke, szabad és harcos utóda, hanem korbács alatt görnyedő egyiptomi rabszolga-nyáj. Ha lesujt a korbács, ha tegnap Oroszországban, ma Németországban és holnap ki tudja, hol csap le a Galuth kérlelhetetlen vasökle, akkor támad nagy jajveszékelés, tétova kapkodás és százalmas kétségbeesés. Aztán ismét megszokjuk ezt is, beletörődünk, mint az évezredek többi szegényébe s marad mindenben a régi mocsár a régi csuszómászókkal. Mert **konnyú az embernek szimpatizálni a szenvedéssel. De oly nehéz szimpatizálni a gondolattal!**

18 éve mult. Hány alkalmat mulasztottunk el csak ez idő alatt is a zsidókérdés megoldására. Fillérekért lehetett volna megvenni az egész országot, nagy földterületeket, kis földterületeket. A bevándorlók százezreit lehetett volna elindítani és lábra állítani. De mulasztottunk, bűnösen elmulasztottunk éveket és alkalmakat és mulasztásokat követünk el ma is napról-napra, mulasztásokat, melyeket mi is megsínylünk, de legkivált gyermekeink fognak megsínyleni.

Tizennyolc éve mult. A Zsidó Nemzeti Otthon mégis valóra vált. Nem úgy, ahogy válhatott volna, ha igazán akarjuk, de mégis 360.000 zsidó lakik ősei földjén s világszerte az üldözött zsidók százezrei egyetlen reménységük gyanánt tekintenek Erec Jisráel felé. Ide vonulnak most a kiüldözött német zsidók ezrei. De mindez még kevés.

Bármennyire is napvilágra jött, hogy a cionista igazság a zsidó élet egyetlen igazsága, a zsidó jövő egyetlen útja, még mindig kicsi a cionista tábor, mert nem foglalja magába a zsidóság összességét. A zsidó közélet porondján még mindig a személyi kultusz csindarattája s régi szólamok frázisos közhelyei uralkodnak és az emberek még mindig ritkán mondják el azokat az igazságokat, melyekről érdemes beszélni. Még mindig a csődbement struccpolitika folytatja halálán túli életét, mely szerint a zsidóság ne adjon életjelt, ne szervezkedjék, hanem szép csendesén meghúzódva tűnjék el — ad maiorem Dei gloriam! Idejét multa dolog volna mindezek ellenére, ha a német események korában még mi is azzal töltenénk az időt, hogy asszimilánsokkal vitatkoznánk. Az asszimilációs elmélet — alav hasalom. Kétségtelen, hogy az emberek a nagy bolondságokat a legnemesebb szándékkal követik el. De ideje volna már észretérni.

hiszen — akarva nem akarva — már úgylis észretérítettek. Az Isten szerelmére, fogjunk végre össze, szervezkedjünk a zsidó jövőért, gyermekeink, unokáink életéért, Erec Jiszraelért! **Ha én önmagamért nem — akkor ki cselekszik értem? Ha ma nem — mikor?** — mondja a bölcs Hillel. Ne hesegessük el a gondolatot, ne ringassuk magunkat öncsalatásba az „örök igazságokról” szóló liberális és szociális frázisok puffogása közt. A realitás világában nem éri büntetés a rosszakat, sem pedig jutalom a jókat. Az erők osztályrésze a siker, a gyöngéké a bukás. Válasszunk! Ha élni akarunk, cselekednünk kell!

„Csak egy van, ami rosszabb az igazságtalanságnál: és ez az igazság kard nélkül a kezében. Ha a jog nem egyszersmind hatalom is, akkor rossz,” mondja lord Balfour egyik honfitársa, Wilde. Hiába sírunkozunk, hiába emlegetünk emberi jogokat, örök igazságokat. Ha segíteni akarunk magunkon, hatalomra van szükségünk. A hatalom nem mindig kard. Mi zsidók, országtalanságunk évezreidei alatt megtanultuk, hogy hatalom az összetartás. **Szervezkedjetek és áldozatok** Erec Jiszraelért, a zsidó jövőért! Hiába készítették elő az útát népünk prófétái nagyságai, hiába adtak kezünkbe lehetőséget a világ hatalmasságai. **Csak mi válthatjuk meg önmagunkat — ha akarjuk.** Az utolsó szót a zsidóságnak kell kimondania.

A witebski rabbi Menachem Mendel Erec Jiszraelbe költözött és ott mondogatta: „Való igaz, hogy a Szentföld levegője bölcsebbé tesz. Míg a Galuthban éltem, minden kívánságom az volt, hogy helyesen tudjak imádkozni. Mióta Erec Jiszraelben vagyok, csak azt kívánom, hogy helyesen tudjak „ament” mondani.”

Erec Jiszrael elküldte hozzánk üzenetét. Erec Jiszrael levegője leng körülöttünk. Rajtatok áll, zsidók, kimondani végre a nagy Ament!

Basch úr

Basch ur, a könyvelő idegesen dörgölte borostás állát, mialatt az inas lehuzta a boltajtón és a kirakati redőnyöket. A segédek és a pénztárosnő ünnepélyes félkörben álltak a főnök körül, türelmetlenül vártak, míg az üzletzárás lezajlott és az inas átnyújtotta a kulcsokat.

„Jó estét, főnök ur!”

„Jó estét.”

Az alkalmazottak sietve rebbentek szét, mialatt a főnök a járdaszélen egy ismerősébe ütközött, akivel leállt beszélgetni.

Basch úr egy kis ideig várt, de amikor a főnök vég nélküli politizálásba merülve útnak eredt, lemondóan legyintett és ő is elindult az ellenkező irányba.

Már hetek óta edzette bátorságát Basch úr. Beszélni akart a főnökével. Fizetésemelésről. Utóvégre már tizennyolc éve van a cégnél, ő a főnök jobbkeze. Dehogy a jobbkeze: a feje. Hiszen a főnök nála nélkül élni sem tudna. A cég tönkremenne Basch úr nélkül. Ő csinálja a mérleget, a leltárt, ő írja az adóvallomást, ő kezeli a főnök úr házat és ujjá körül csavarja az egész adófelszólamlási bizottságot. Mindezeket az érveket napjában százszor is átgondolja. de mégsem tud belőlük bátorságot meríteni, hogy a hatalmas főnök előtt megpendítse a kényes témát.

Pedig Basch urnak van tekintélye. Az üzletben a férfialkalmazottakat csak a vezetéknévükön szólítják, a nőknek csak keresztnévük van, de őt még az öreg is Basch úrnak szólítja.

Mi haszna azonban a tekintélynek anyagi elismerés nélkül. Felesége már hónapok óta szekirozza és Basch ur szentül megígérte, hogy fizetés-emelést kér. Hetek óta, napról-napra fázik és reszket az üzletben és ott-hon alig mer a felesége szeme elé kerülni.

Bement a borbélyhoz. „Alászolgája főkönyvelő ur!” harsog a mester, a segéd, az inas.

„Van szerencsém, Basch úr,” mondják a várakozó vendégek is, fel pillantva ujságjaikból. „Hogy van, hogy van?”

Mindenki ismerte a környéken. És Basch úr polgári tekintélyének kellemes öntudatában ült a fal melletti székre, elmélyedve a **Borsszem Jankó** egy légypöttyös, vizözönelőtti példányába.

Hosszú várakozás után, mukába vette a borbély. Megnyírta, megborotválta, kipomádézta, bajuszát kifente Vilmos császár módra. Mialatt a végén az inas a kabátját söpörte le és ő a tükörrel életnagyságban szemben állva, megpillantotta fehérre puderezett, kissé husos és kissé petyhüdt arcát, megállapította, hogy tíz évet fiatalodott.

Diadalmas léptekkel indult hazafelé. A kapuban még úgy köszönt vissza a házmesternek, mint egy hős, de a lépcsőn már megtörve botorkált fölfelé. Minden lépcsőfokkal mintha összébbzsugorodott volna a lelke.

Az előszobában a felesége fogadta.

„Na?” kérdezte az asszony jelentőségteljes, vészjtjósó hangon.

Basch úr alázatosan csókolta meg és csak amikor a kalapját akasztotta fel, háttal a feleségéhez dörögte:

„Ma sem jutottam hozzá.”

Erre megeredt a szokásos zivatar:

„Nem jutottál hozzá! Sohasem jutsz hozzá. Hát soha sincs az üzletben az a főnök. Hiszen egész nap együtt vagytok! Persze, csak nem mersz szólni. Ki sem mered nyitni a szádát. Mert a főnök a te atyáistened! . . . Talán ezt is én intézzem el?! Soha sem tudtál magadtól semmit elintézni! Mindent nekem kell csinálni . . . Mert te vagy a legélhetetlenebb ember a világon. Bánod is te, ha a családot rongyokban jár! Neked csak a kényelmed a fontos. Ezért nem vitted soha semmire. A Grünfelder már tíz éve önálló. Most csináltatott új portált és már két segédet tart. Annak pedig még érettségije sincs, nem úgy, mint neked. Miért is jöttem hozzád feleségül!”

„Miért, miért?” sóhajtotta Basch úr, de hangosan nem merte mondani,

A veszedelem pillanatnyilag elmúlt, csak a konyhából hallatszott dühös csörömpölés.

Basch úr öltözni ment. Tiszta fehéreneműt vett fel, kiakasztotta a szekrényből gondosan vasalt zsakettjét. Illegette magát a tükörben és azt gondolta, hogy olyan, mint egy miniszterelnök Genfben, mikor felcsattant mögötte a felesége hangja:

„Hová mész már megint?”

Basch úr lelke ismét összezsugorodott. „Választmányi ülés van,” hebegte.

„Persze, minden estét házon kívül kell töltened! A családot semmi. Itthon maradni nincs nyugtod”, veszekedett önagysága. „És hogy van megkötve a nyakkendő? Már igazán megtanulhattad volna, hogyan kell megkötni a nyakkendőt, elég öreg vagy már hozzá.”

Meggazította férje nyakkendőjét, majd megparancsolta, hogy vegye le a kabátját, hogy össze ne zsírozza vacsoránál és kössön asztalkendőt a nyakába, mert — amilyen ügyetlen — még összezsöpögteti a tiszta ingét.

Honny soít, qui mal y pense! Basch úrnak valóban választmányi ülése volt a Zsidó Magyarok Társas és Önszegélyző Egyletében.

Mikor belépett a füstös udvariszobába, már javában ütötték a kártyát. Basch úr is szívesen kártyázott hajdanában. Hajdanában, amikor a felesége még nem szorította filléres zsebpénzre. Így csak közéleti szereplés céljából járt fel az egyletbe, melynek főpénztárosa volt.

A választmányi ülés megkezdődött. Nagynehezen sikerült a választmányi tagokat a kártyapartikból kiemelni és a szomszéd szobába tuszkolni. Az elnök föltette hasát az asztalra és megnyitotta az ülést.

Az elnök szinte irástudatlan ember volt. Elnöki pozíciójának azonban ez nem ártott, még legutóbb lezajlott kényszeregyessége sem. Többezser pengőt kölcsönzött az egyletnek és ha mást választanának meg elnökké, érvényesítené követelését. Nem is akad soha vetélytársa.

Hamarosan vihar támadt. Basch úr referált a segélykassza ügyeiről. Felolvasta az önszegélyző csoport tagjainak nevét, kik elmaradtak befizetéseikkel, majd előadta, hogy kik igényelnek kölcsönt és mennyit. Elutasítandónak javasolta Bleyer tag 15 pengős kérelmét, mert szerinte, az illető nem hitelképes.

Márer választmányi tag izgatottan kért szót. Hevesen megtámadta Basch úr személyét és működését. Azt mondta, hogy önkényeskedik és finoman szólva — „demoralizálja a tagok erkölcsi bonitását”. Bizalmatlansági indítványt terjesztett elő és követelte Basch úr lemondását.

Mialatt a választmány pártokra oszlott és össze-vissza kiabáltak, Basch úr elfehéredett. Azt hitte, hogy az egylet érdekei iránti buzgalma miatt most nyakát szegik. Hiszen fontos tisztségét csak az elnöknek köszönhette, ki nagyra tartotta „műveltségét” és könyvelői képességeit. Alkalmazott létére hogyan is lehetne kellő súlya ennyi önálló existenciával bíró ember között!

Az elnök azonban hosszú csengőrázás után, ismét feltette hasát az asztalra és védelmébe vette Basch urat. Figyelmeztette a tisztelt választmányt a segélyezési csoport súlyos künnlevőségeire. Elmondta, hogy Basch úr az egylet oszlopa és többet ér, mint sok önálló kereskedő, aki csak kölcsönért szaladgál az egyletbe, de tartozásait nem fizeti. Ez a vágás Márernek is szólt. Végezetül elnöki szavát adta, hogy ő sohasem látta Basch urat „dezavualni” és ilyen finom úriemberről ez fel sem tehető.

Miután az elnök valahonnan a tót felvidékről származott és alig törte a magyar nyelvet, mindezt igen nehezen és körülményesen adta elő, úgy hogy az izgalomnak bőven volt ideje lecsillapodni. Senkisem akarta tovább húzni az időt. Egyhangúan megszavazták Basch úr indítványait és mikor sértett önérzetében keserű szavakkal ajánlotta fel lemondását, még „jegyzőkönyvi bizalmat” is szavaztak neki. A választmány ekkor már a kártyaszoba ajtajában állt és az elnök csak úgy kiáltotta utánuk, hogy az ülést bezárja.

Basch úr hálásan búcsúzott az elnöktől. Márer is hozzálépett és ki-magyarázta szavait. És Basch úr úgy érezte, hogy ő tulajdonképpen nagyon fontos és tekintélyes tagja a társadalomnak; egész alaptalan örökös félelme, hogy az emberek őt semmibe sem veszik. Mikor az utcára ért, határozottan érezte, hogy ő nagy ember. „Az én zsidó közéleti érdemeimmel és a főnököm pénzével hitközségi elnök is lehetnék,” gondolta magában.

Jóleső érzéssel dédelgette magában azt a gondolatot, hogy milyen szép temetése lesz, ha százhusz éves korában meghal. Az egylet testületi-

leg fog kivonulni, a közgyűlésen emlékbeszédet fognak róla mondani és a nevével ellátott aranyszöveget fognak beverni az egyleti zászló rudjába.

Ilyen gondolatok közt szellőztette az Andrásy úton az ülés izgalmaiktól forró homlokát. Már tuljárt a Köröndön, mikor eszébe jutott, hogy mit fog szólni a felesége, ha sokáig kimarad. Az est azonban olyan szép volt és Basch úr olyan lirai hangulatban volt, hogy nem bírta magát rászánni a hazamenésre.

Leült egy padra. A pad másik szélén egy nő ült. Fiatal lánynak látszott. Basch ur félszemmél oda-odapillantgatott, nagyon szeretett volna ismeretséget kötni és elmondani valakinek, hogy ő milyen nagyszerű ember. A fiatal lány közelléte izgatta, de nem merte megszólítani. Néhányszor már ki is nyitotta a száját, de hang nem jött ki a torkán. Így üldögélt félórahosszat és képzeletében csodálatosan szép beszélgetést folytatott az ismeretlennel, kit egészen meghódít.

A lány mindedig nem vett tudomást Basch urról. Türelmetlenül nézegetett a Városliget felé. Szemmel láthatóan várt valakit. Hirtelen Basch úrhoz fordult és megkérdezte, hogy hány óra van.

Basch ur túlzott buzgalommal gombolta ki felsőkabátját és zsakettjét, felpattantotta duplafedelű aranyóráját és másodpercre bemondta az időt, akár a rádió.

A jég megtört és Basch úr szövegetni kezdte a társaság fonalát.

„Kisasszony, bizonyára vár valakit.”

„Körülbelül,” — felelte a kérdező.

„És az illető nem jön?” folytatta Basch. „Hja, ilyen a mai fiatalság! Mikor még énram ilyen szép fiatal lányokak vártak, mindig pontos voltam.”

A lány, kit a reménytelen várakozás és a hosszú szótlanság meglehetősen lehangolt, most derűsen pillantott fel éjszakai lovagjára, kiről nem volt nehéz megállapítani, hogy nem valami gyakorlott aszfalt betyár. Basch ur csalódottan állapította meg, hogy társnője sem szép, sem túlságosan fiatal. Némi rezignációval folytatta:

Az én koromban az embert már nem érdekli a tánc, meg a csitri lányokak. Komoly férfi megértő lelket keres a nőben.”

— Ilyen divatjamult bajuszhoz bizonyára nehéz megértő nőt találni,” — tréfált a lány.

Basch ur kedvtelve pödörte meg a bajuszát:

„Ugy nézzen erre a bajuszra, kisasszonykám, hogy közel 700 pengőmben van.”

— Hogy hogy?

„Hetenként 50 fillér a borbély . . .”

— Jól tud számolni.

„Azt meg hiszem,” kapott a szón büszkén Basch ur. „Főkönyvelő vagyok. Tudja kegyed, mit jelent könyvelni?”

— Igen, kereskedelmibe jártam, — felelt az ismeretlen lány. Basch úr érezte, hogy a beszélgetés zsákutcába került és kétségbeesett erőfeszítéssel igyekezett új tárgyat találni. Miközben hasztalanul törte a fejét, a lány felállt. Basch is azonnal felugrott.

„Basch vagyok,” mondotta és engedelmet kért, hogy hazakísérje.

A lány megengedte. Felfelé mentek az Andrásy-úton, majd befordultak a Vörösmarty-utca. Itt Basch úr gyanus elemeket emlegetett és a lány elfogadta Basch úr felajánlott karját. Elmondta, hogy állásban van és a szüleinél lakik. Elmaradt esti programjáról azonban nem akart nyilatkozni. A férfi szeretett volna célzást tenni arra,

hogy nem láthatná-e máskor is. Szólni azonban nem mert és hosszú hallgatásba merült.

A kapuban a lány megköszönte a kíséretet és kezét nyújtott. Basch úr mélyen meghajolt és kezét csókolta.

Mikor a kapu becsukódott, Basch úr sóhajtván állt meg az utcán. Mégis randevut kellett volna kérni . . . Aztán megvigasztalódott. Kidülesztette a mellét, végignézett lakkcipőjén, a nyitott felöltőből előtűnő zsaketten, enyhén domborodó pocakja fölött az aranylánccon és megállapította, hogy ő helyre legény a talpán. Hódító férfi. Ezentúl a feleségével is éreztetni fogja, hogy kicsoda ő. Az egylettel is. A főnökével is.

És holnap okvetlenül fizetésemelést kér.

gl.

A SZERKESZTŐ ÜZEN:

Domány Ernő, Budapest. Fia bármicvójához őszinte szeretettel gratulálok.

Schmiedl Ferencné, Samaryn. Örömmel értesültem, hogy sikeresen megoperálták Önt. Szívem mélyéből kívánom, hogy egészsége mielőbb teljesen helyreálljon.

E. B. Nové Zamky. Becses levelét, mint-hogy az orvosi kérdést tartalmaz, elintézés végett átadtuk munkatársunknak dr. Weisz Arnoldnak, aki kiváló női és szülészorvos. A jövőben méltóztassék az ilyen természetű kérdéseivel közvetlenül hozzáfordulni. Címe: IV. Károly király-út 18.

Dr. Ligeti Sámuel, Timisoara. Feleségemmel szemben tanúsított kivételes előzékenységeért hálás köszönetemet juttatom kifejezésre. Igaz nagyrabecsúlással köszöntöm Önt.

Dr. Weisz Ignác, Brasov. Kéziratokért hálás köszönet. Szívélyes üdvözléssel köszöntöm Önt.

Klein Jenő, Timisoara. Fiam nagyon szépen köszöni a neki küldött ajándékot. Zsidó szeretettel köszöntöm.

Ratics Eugen, Orsova. Önnek van igaza. Előfizetése 1936 április 30-án jár le. Szíves elnézését kérjük.

Havas Andor, Huedin. Versed jó.. A channuka-számban közlésre kerül.

Néhai **Löffler Simon** volt budapesti aut. orth. izr. hitközségi titkár és anyakönyvvezető özvegye **Löffler Julia** f. hó 2.-án 90 éves korában elhunyt Kolozsvárott. A lelki jószágáról és nemes cselekedeteiről közismert uriaszony holttestét Budapestre szállították. **Löffler Henrik**, a budapesti és **Löffler Vilmos** a kolozsvári orth. izr. hitközség főtitkárai édesanyjukat gyászolják az elhunytban.

✱

Pécssett mint mindig, most is nyüzsgő zsidó élet folyik. Az elnökség mindent elkövet, hogy a mai nehéz időkben is zökkenésmentesen fentarthassa mintaszerű intézményét. Különös figyelmet érdemel a „*Perls Ármin*” könyvtár, amelyet dr. *Miskolczy* főorvos szervezett meg. A könyvtár alig egy éve áll fenn s már is több mint 4000 könyv az állománya.

✱

Az Angliában is forgalomba hozott német iskolakönyvekben antiszemita kitételeket állapított meg a tanügyi bizottság s ezért, eddig már két könyv használatát betiltotta. Most utasították az illetékes fórumot, hogy valamennyi német tankönyvet vizsgálja meg.

Szerkesztésért és kiadásért felel: Márkusné Beer Erzsébet.

Előfizetési ár: Egész évre 12.— P. — Csehszlovákiában 80.— kc. — Jugoszláviában 160.— dinár. — Romániában 400 leu. — Másodrendű papíron 25%-kal olcsóbb. Intézményeknek 24.— pengő.

Szerkesztőség: Budapest, VI., Andrásy-út 84.

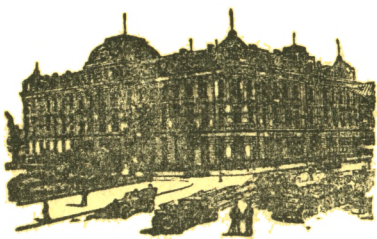
Telefon: 21-1-64.

Kiadóhivatal: Bukarest, N. Filipescu 57., Bratislava, Venturska 5.

Doprava a rozsirovaine casopisu „Uj Ut” (Nová cesta) povolilo csl. min. vnútra pod cisl. 9662 1932 5. dna 15. II. 1932. — A román királyság területére való bevitelt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtó-államtitkárság 1932. szept. 2-án kelt 6037 sz. alatt engedélyezte.

Klein S. nyomda, Budapest, VI., Lovag-u. 14.

Telefon: 10-7-12.

BUCAREST GRAND-HOTEL

„LAFAYETTE”

CALEA VICTORIEI, 11

A főváros legmodernebb, legtisztább,
legkényelmesebb és legolcsóbb szál-
lodája. Szobák 130 Lei-től.

EZÜST

disztárgyak,
evőeszközök
a legolcsóbb árban

Schleifer

ezüst
áru üzem

terakatában,

Kazinczy-u. 10.

Telefon: 43—5—28

Használt ezüstdíszeseket és régi ezüst-
pénznemeket a legmagasabb áron veszünk

Ami a szülőket
legjobban érdekli!

**Leány- és fiúruha,
leány- és fiúkabát**

Litzmann Irma

Bpest, VI., Király-u. 18.

Prima hús, hizlalt baromfi

legolcsóbb napi árban

REICH JÓZSEF

כשר *mészárszékében*

A Pesti Izr. Hitközség baromfi vágódája!

VI., Hegedűs Sándor-u. 17.

Hunyadi téri csarnokkal szemben

Pontos kiszolgálás. ————— Telefon: 29-1-10.

GEDULDIGER HUGÓ

BÉLYEGZŐGYÁRA

BUDAPEST, VI.,

Vilmos császár ut 17.

Telefon: 22-8-95

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SÁNDOR

Budapest, VII., Kazinczy-u. 22.

☞ Telefon: 42-6-97 ☞

KNAPP MIKSA

képesített szűcsmester

szűcs és szőrmeáru üzlete:

BUDAPEST, VI.,

Nagymező-utca 14. szám.

TELEFON: 20-4-53

Szőrmék, bundák, boák nagy vá-
lasztékban. Alakítások. javítások
jutányos áron készülnek.

Nyári megóvást felelősséggel vállalunk.

ve.

ascher

lk, ha-
leskor

ez az
maga-

emben.
kozzam

egyak-
r, bossz-

nek (ez
an tisz-

dalban

stellung

ok za-
al.
in die

um ge-

3